

DATINA

Serie nouă, anul 7, nr. 91, noiembrie 2021
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Foto: Loredana COJOCEA

- 4 *Documentar istoric*
14- 23 Noiembrie, săptămâna recunoștinței dobrogenilor - *Aurelia LĂPUȘAN*
- 9 *Istoria presei*
Ziarul „Steaua Dobrogei” și memoria Tulcei - *Petre RALUCA*
- 12 *Dobrogea tată, Dobrogea!*
De vorbă cu Mircea Bezergheanu - *Iulia PANĂ*
- 17 *Obiceiuri de pe la noi*
Din ce lemn se face buciom - *Adrian NICOLA*
- 20 *Dobrogea, oameni și locuri de poveste*
O fată ca nimeni alta (fragment) - *Ovidiu DUNĂREANU*
- 22 *Evocări*
Luli August Sturdza - Așa s-a întâmplat, așa le-am însemnat - *Gelu CULICEA*
- 24 *Profesorii noștri*
Lidia Panait: „În viață niciodată nu trebuie să ne pierdem credința” - *Ana-Maria ȘTEFAN*
- 27 *Info*
Filme de top! - *Ana-Maria ȘTEFAN*
- 29 *Românii sunt pretutindeni*
La sfat cu tradiția - *Margareta DONOS*
- 31 *Recenzie*
Vacanțe La Superlativ - *Marina CUȘA*
- 32 *Conviețuiri*
Friulanii de la poalele Munților Măcin - amurgul unei lumi - *Manuela LUNGU-MOLDOVEANU*

Datina, fondată în 1991, serie nouă,

*Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța*

ISSN 1221-2253

Director general: prof. Doina VOIVOZEANU

Director artistic: Ștefania-Laura ABIBULA-STROE

Redactor șef: conf. univ. dr. Aurelia LĂPUȘAN

*Redactori: Ana Maria ȘTEFAN, Iulia PANĂ, Raluca PETRE,
Ovidiu DUNĂREANU, Adrian NICOLA, Margareta DONOS, Manuela LUNGU-MOLDOVEANU*

Director economic: Alina ONEL

Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU

*Ilustrația este asigurată de cursanții cercului de fotografie
al Centrului Cultural „Teodor T. Burada”, profesor Iulia PANĂ*

*Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, B-dul. Alex. Lăpușeanu nr. 163, fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Strada Dumbrava Roșie nr.15, Tel: 0241 619 293
E-mail: scoaladearte.constanta@yahoo.com*

Foto: Mirela TATOIU

Scriem și vorbim în fiecare an în preajma lui 14 noiembrie și apoi, și peste o săptămână, pe 23 noiembrie, despre ce reprezintă pentru noi Ziua Dobrogei. Instituții, asociații, școli, oricine servește și unui deziderat cultural își pune pe agendă o manifestare care să aducă o floare pe tortul aniversar. Nimic rău, nimic nefiresc. Doar că Dobrogea ar merita cinstită în fiecare zi și de către fiecare din noi. Fără festivisme și fără declarații patetice. Pur și simplu să ne bucurăm de fiecare răsărit de soare ivit din mare, de fiecare poieniță îngălbenită de toamnă din pădurea Babadagului, de fiecare piesă din fabuloasa avere a Muzeului de Istorie Națională și Arheologie, de albastrul cerului de Dervent sau de misterul peșterii lui Andrei. De pietrele dăltuite în timp și păstrate în zidurile cetăților care stau de veghe pentru civilizația multimilenară a ei, de frumusețea dansurilor și tradițiilor, de măreția turlelor bisericilor care înalță cerul spre Dumnezeu, de apele Dunării mereu mișcătoare, de strigătul sirenelor când se adună vapoarele în port.

De amintirea bunicii care ne dăruia din poala șorțului ei gutui parfumate, de glasul învățătoarei care ne-a învățat să ne bucurăm că putem privi marea în fiecare zi inspirându-ne de la ea,

Doamne, dar cât de bogată, surprinzătoare și parfumată este Dobrogea noastră! Tocmai pentru unicitatea ei, pentru spiritul ei atât de fascinant și multicolor au râvnit-o secole de-a rândul străinii, au înrobit-o și au prăduit-o. Dar de fiecare dată, ea, invincibila noastră Dobrogea, s-a ridicat și a privit mai departe. Tot mai adună în matca ei.

Astăzi, pare ponosită, adusă la stadiul de Cenușăreasă prin micimile unora care i-au guvernat destinele vremelnice, ponegriță de cei care îi găsesc vină chiar acolo unde aceasta trebuie căutată în altă parte.

Dobrogea trebuie iubită, apărată și îngrijită în fiecare zi, în fiecare lună și în fiecare an. Este a noastră, este tot ce dă sens existenței din acest spațiu binecuvântat!

Iar istoria ei trebuie cunoscută și recunoscută, trebuie predată de la grădiniță până la facultate, la workshopuri și cursuri de formare profesională, în oricare demers educațional, pentru oricare vârstă.

Dar trebuie recuperate arhivele furate în primul război mondial, și după al doilea, arhive care se află în biblioteci străine, trebuie digitizate în urgență toate documentele de stare civilă ale acestei provincii fără de care Țara nu ar fi avut deschidere către lume, dar nici modele. Model de conviețuire multiethnică, de toleranță, de civilizație.

Înaintașii noștri au numit noiembrie "luna recunoștinței", alții "săptămâna recunoștinței", de șase ani avem o lege care consfințește Ziua Națională a Dobrogei.

Poate că ar fi necesar ca în oricare zi a lunii noiembrie și, de ce nu?, a fiecărei zile a fiecărui an, să ne gândim atunci când răsăritul soarelui se varsă peste lume din mare cum putem să ne arătăm recunoștința față de Dobrogea.

Cum putem să-i cinștim ființa?

Cât de conștienți suntem că ne merită?

14- 23 Noiembrie, săptămâna recunoștinței dobrogenilor

Aurelia LĂPUȘAN

Războiul ruso-turc din anii 1877-78 reprezintă pentru România Războiul sfânt al independenței sale ca stat.

La 4 aprilie 1877, se încheie o convenție specială între consulul general al Rusiei, baronul Dimitrie Stuart, și ministrul afacerilor străine al României, Mihail Kogălniceanu, privind trecerea armatei ruse pe teritoriul țării spre Turcia. O dată cu această convenție și cu trecerea armatei ruse prin România, se declanșează conflictul beligerant. Era 11 aprilie 1877.

La 12 aprilie, Rusia declară război Turciei. La 26 aprilie, turcii bombardează Calafatul. România, provocată de bombardamentele de pe țărmul drept al Dunării, declară și ea război Turciei, la 14 mai.

În noaptea de 13/14 mai 1877 forțele navale turce au pierdut cuirasatul "Duba Seifi". Nava a fost scufundată în canalul Măcin.

În Imperiul Otoman al anului 1877, se aflau înregimentați 28 milioane locuitori, dintre care 13 milioane mahomedani și 15 milioane creștini. O conferință a ambasadurilor, la Londra, a doua în interval de câteva luni, la sfârșitul lui martie 1877, constată că starea lucrurilor din Imperiul Otoman, și în special din Bosnia, Herțegovina și Bulgaria a devenit incompatibilă cu interesele Europei. Constituția promulgată de sultanul Abdul Hamid prevedea că „România este o provincie privilegiată a Imperiului Otoman”. Așa se motiva și construcția căii ferate Cernavodă-Constanța, și celelalte investiții din zonă.

Care era situația României în această perioadă? Deși „privilegiată”, era un stat fără suveranitate externă, doar cu o autonomie internă, domnitorul având puteri constituite, organizate separat: legiuitoare, judecătorească și executivă.

Pe plan extern, România se afla sub regimul Tratatului de la Paris, din 30 martie 1856, care prevedea că se află sub suzeranitatea Porții și sub garanția Puterilor contractante (Turcia, Austria, Franța, Anglia-Irlanda, Prusia, Rusia și Sardinia). În același timp, asupra ei acționa Convenția de la Paris din 7 august 1858, care, prin art. 1, declara unite Valahia și Moldova, iar prin art. 8, era

stabilit tributul la 4 milioane lei cu precizarea că orice tratate ar încheia Imperiul Otoman cu alte puteri nu vor fi aplicabile Principatelor în caz că ating imunitățile lor.

La datorie, jurnaliștii

La 11 octombrie 1878 cotidianul "Pressa" anunța destul de solemn: "În urma voturilor Camerelor, armata va ocupa Dobrogea, devenită din nou parte din corpul României".

La 3 noiembrie, o corespondență particulară a aceleiași publicații direct din Tulcea: "Românii se întrec cu șaga. Atâta întârziere este de nepriceput, mai cu seamă că toate interesele suferă. Ce să fie oare? Prin jurnalele oficiale nu găsim nimic, nu se vorbește de această stranie tăgădnare a ocupării. Populația de aici e cuprinsă ca de friguri, și-ar fi în stare să puie mînă de la mînă și să transporte trupele române până aici, numai să se decidă odată să intre. Timpul s-a înșeninat din nou, și s-a încălzit, se pare că și cerul așteaptă ca înainte de a se acoperi de norii zăpezii să vadă defilarea legiunilor române pe drumul ce duce la mare, care de astăzi va trebui să fie o țintă constantă a stabilirii noastre. Lumea speculantă este în mare mișcare aici, fiecare vroid să întreprindă câteva cu norocoasa venire a românilor în această localitate. Astfel se proiectează așezarea unei imprimerii române, deschiderea unui stabiliment de locanță și cazin, deschiderea unei magazii moderne de tot felul de papetărie pentru necesitatea particularilor și a autorităților. Tânărul Franghia, un inteligent și amabil negustor, a luat această sarcină și merită toate laudele căci Tulcea e lipsită de multe trebuincioase unui popor cult și în progres (...) De altminterea populația este veselă și liniștea și ordinea domnește pretutindenea. Cum vedeți, noi scriem corespondențe, alții fac dări de seamă prin jurnale, discută unele acte oficiale din localitate: se vorbește pe ulițe, în cazinouri, se primesc orice fel de jurnale, și cu toate acestea nu se simte nici o constrângere, nici un amestec, nici o amenințare din partea administrației ruse. Cât pe aci eram să laud tactul, delicatețea, urbanitatea șefului ei. Dar Doamne păzește! Cu

dușmanii niciodată să te faci prieten, zice o vorbă română. Să ne ținem de zicătoare și să ne vedem de treabă...”

Același destoinic corpondent particular pentru “Pressa” transmitea din Tulcea ziua următoare: “Se răspândise miercuri vestea prin oraș că sosește vaporul român “România” cu comisiunea însărcinată de a primi în posesiune Dobrogea. Toată lumea alergase la port de pe la orele 1 post meridiane. Poliția cu primarul luase imediat măsuri de a se așterne moloz la port pentru astuparea gropilor și a glodului. Un covor se adusese pe podul debarcaderului. Fiecare pânză, fiecare catarg era observat în depărtare pe Dunăre de mulțimea ce se adunase la port, așteptând cu nerăbdare sosirea comisiei române. Patru ceasuri lungi trecură când veni știrea de la administrație că comisiunea nu mai sosește în acea zi dar a doua zi joi va fi. Lumea se împrăștie mâhnită și fiecare se gândea cum va trece noaptea mai iute pentru a sosi ziua de joi. Ieri, însă aceeași zadarnică pregătire.(...)”

Abia marți 14 noiembrie sosiră la Brăila, mai întâi, Alteța sa regală Carol, însoțit de Carol Davilla, inspector șef, medic, de colonelul adjutant Fălcoianu, din corpul de stat major, locotenent Filitis, de prefectii Capitalei și ai districtului Ilfov. Aici, la Brăila, regele a dat acea proclamație bine cunoscută :”Ostași, Marile Puteri Europene prin Tratatul din Berlin au unit România cu Dobrogea,

posesiunea vechilor noștri domni. Astăzi, voi puneți piciorul pe acest pământ care revine țării române. Voi nu intrați în Dobrogea ca cuceritori, ci intrați ca amici, ca frați ai unor locuitori care de acum sunt concetățenii voștri.”

La prânz Regele se ambarcă pe bastimentul “Ștefan cel Mare”. Încă de dimineată, pavilionul român fâlfâia pe malul drept al Dunării, unde se instalase un birou telegrafic și unde un numeros public dobrogean, musulmani, bulgari și români, cu toată întunecimea și umezeala atmosferică acoperită de nori și ceață, așteptau cu nerăbdare trecerea trupelor.

Regele asistă astfel la îmbarcarea și transbordarea celor dintâi trupe ce treceau în Dobrogea: la ora 1 după-amiază un detașament de roșiori, o companie de vânători, o baterie de artilerie și Regimentul 5 de Infanterie de linie se aflau trecuți pe malul drept și la acea oră bastimentul “Ștefan cel Mare” se puse în mers către acel țarm. Ajuns acolo Regele transmise un mesaj trupelor care, cu drapele desfășurate și intonând Imnul național, “salutară cu cel mai viu entuziasm pe iubitul lor suveran”.

Un român transilvănean, Boambă, a urât bun venit primelor trupe românești venite să ia în stăpânire provincia românească a lui Mircea cel Bătrân, potrivit hotărârilor Tratatului de la Berlin, oferind tradiționala pâine și sare și încununând

1878. Trecerea Dunării

Brevet pentru trecerea Dunării. Sursă Dan Arhire

drapele lor cu flori. ¹

Patru arcuri de triumf, pancarte, drapele tricolor peste tot. De altfel, Tulcea devine pentru puțin timp capitala Dobrogei.

La 23 noiembrie 1878, administrația rusă cedează românilor Constanța și Sulina predând autorității nou instalate telegrafele, cazarmile și documentele rămase de la Poarta Otomană. Dobrogea capătă numele de România Trans Danubiană. Avea 90.000 locuitori și era împărțită în trei județe.

Constanța românească în haine de sărbătoare

Constanța a primit trupele române la 23 noiembrie. Ziarul "Românul" scria: "Ilustrația de astă-noapte a fost strălucită. Nenumărate stindarde și lampioane împodobeau străzile, astfel că oricine ar fi putut crede că se află la București în zilele de sărbători naționale. Entuziasmul a fost cu atât mai mare deoarece serbarea s-a făcut într-un mod spontan și absolut liber. O manifestație impunătoare s-a făcut din partea coloniei elene. Pe la orele cinci seara o mare mulțime de elevi veniră cu muzica militară rusă dinaintea reședinței prefectului și în timpul de o oră muzica nu a încetat de a cânta diferite marșuri de bucurie. În același timp răsunau

strigări entuziaste pentru îndelunga viață a MMLL Regale domnitorul și doamna românilor. Cortegiul a pornit apoi spre piața principală a orașului, unde se ridicase un frumos arc de triumf cu portretul domnitorului și cu o dedicație patriotică, susținută de elenii din Constanța fraților lor români. Manifestația a durat până târziu noaptea. Colonia armeană și celelalte asemenea au contribuit a mări veselia generală. Casele consulilor erau frumos iluminate, erau străzile pline de lume, în haine de sărbătoare. Nu se poate descrie această incomparabilă serbare, datorită în cea mai mare parte coloniei elene, dar la care a luat parte toată populația. Toate acestea s-au făcut fiind prezentă singura autoritate română civilă, găsindu-se orașul în cea mai deplină ordine.

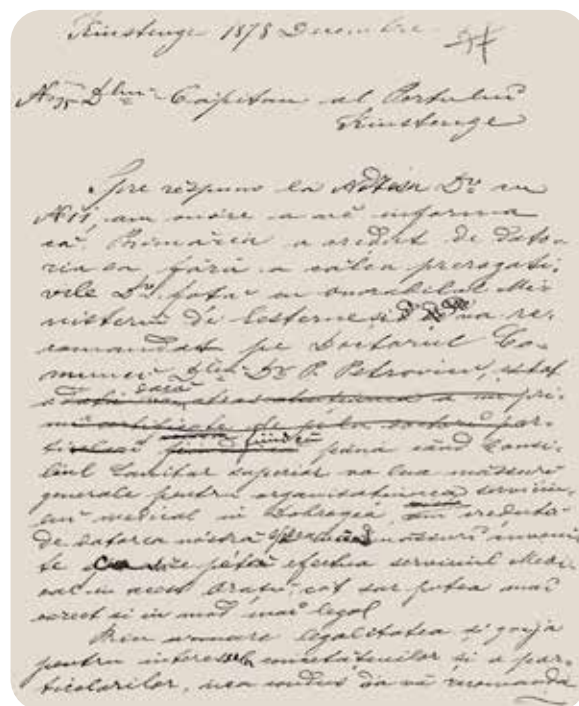
Noul prefect de Constanța fusese numit Remus Opreanu.

Un alt funcționar român sosit în Dobrogea, printre primii, este George Auneanu. El scrie mai târziu în "Amintiri asupra trecutului Kustenge-Constanța, 19 noiembrie - 23 noiembrie 1878": "În calitatea mea de controlor fiscal pe lângă Casieria Generală de Kustenge, până la constituirea autorităților, am făcut cunoștință în primul rând cu George Contorgiorgi, fostul socru al defunctului Petre Grigorescu, un bătrân venerat și savant, fost profesor și bun cunoscător al limbilor greacă (elină), latină, engleză și turcă, declamându-mi chiar la prima cunoștință în

1. Georgescu, Ioan, Români transilvăneni în Dobrogea în Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918-1928, vol. I, Editura Cultura Națională, 1929, p. 615.

Remus Opreanu

Facsimil datat decembrie 1878

latinește pe Dante Alighieri. De asemenea și pe fiul său Dionisie Contorgiorgi, tot un intelectual, profesor de greacă, latină, franceză și engleză, care a devenit funcționar public(...) În locuința mea am avut un chiriaș cu camera mobilată, pe Ion Bănescu, încă neînsurat, și apoi succesiv de sezon pe mitropolitul primat Iosif Nanian, apoi familia lui Emil Costinescu (...) Peste drum de locuința mea era cimitirul turcesc, unde mai pe urmă s-a construit Catedrala, actuala biserică episcopală.

Chiar în ziua de 23 noiembrie noul prefect de Constanța, Remus Opreanu, trimitea ministrului de interne o telegramă: "Astăzi la 10 ore, cu ocaziunea luării în posesiune a districtului Constanța a avut loc în biserica grecească un Te Deum la care au asistat toate autoritățile locale ruse, dnii reprezentanți ai puterilor străine, notabilii orașului și un însemnat număr de cetățeni din toate clasele; în același timp, în templele diferitelor naționalități s-au înălțat rugi către cer a tot putințe pentru prosperitatea României și pentru îndelungata, pașnica și glorioasa domnie a ASA domnului Carol și a ilustrei regală doamnă Elisabeta. Entuziasmul era foarte mare și bucuria se vedea pe toate fețele. Tot orașul era în picioare, stindarde tricolore, ghirlande de flori și diferite ornamente împodobeau casele. După terminarea serviciului divin am fost însoțit de popor în strigăte de urări entuziaste până la localul conacului, unde trebuia să procedăm la

primirea autorităților. Aici comisia din partea diferitelor naționalități m-a însărcinat să depun la picioarele tronului augustului nostru domnitor încredințarea despre devotamentul și fidelitatea noilor săi supuși, pe când chiar în salonul de recepție preoții mahomedani după ritul lor au înălțat rugi către cel a tot puternic, cerând înalta lui protecție pentru România și Guvernul ei.

S-au organizat gărzi naționale, iar jandarmii călare transmiteau dispozițiile administrative la localități.

23 noiembrie 1878. "Noi, prefectul Remus Opreanu, prefectul județului Kustenge, și colonel din garda imperială de Brandenburg, în urma telegramei primită și autorizației dată atât de guvernul român cât și de cel rus de a se lua în posesiunea de stat a Dobrogei de către autoritatea română întrunindu-se în localul prefecturii din Constanța am procedat la predarea dosarelor și actelor aflate în arhiva comunei Constanța și drept rezultat am format două asemenea procese verbale și două inventare în care se vor trece dosarele și actele comunei, afară de acelea care nu privesc direct la interesele localității și care se socotesc necesare în încheierea socotelilor de către curtea de conturi rusă."

Ce a predat administrația rusă celei românești la Constanța? Patru registre, două dosare, câteva recipise de bani, iar în inventar mai erau trecute nouă clădiri: prefectura, vama, închisoarea, trei prăvălii, o moară, grădina publică Beredie și un

spital. Iar spitalul comunei avea în dotare 30 cămăși, 26 pantaloni, 33 prosoape, fețe pernă, ciorapi de lână, 37, păături 24, saltele de pat - 6 perne de paie - 29, plăpumi 4, mese 24, o baie de corp și o baie de șezut.

Administrativ, Dobrogea va fi împărțită în trei județe, cuprinzând fiecare câte o prefectură și un număr de subprefecturi. Se vor instala nouă tribunale: "două de întâia clasă, dintre care unul va avea scaunul la Tulcea, și celălalt la Kiustenge: șapte de a doua clasă, care vor avea reședințele la Sulina, Măcin, Babadag, Hârșova, Mangalia, Medgidie și Rasova."²

La 16 noiembrie 1878, Prefectura județului raporta Ministerului de Interne că în orașul Constanța exista un local de școală, dar că acesta servea încă de spital militar, iar cetățenii orașului manifestau dorința de a se înființa și o școală de fete.

În 1878 în zona transdanubiană erau câte 3 școli elementare în fiecare din cele 2 principale orașe: Constanța și Tulcea, și una în fiecare din orașele Sulina, Babadag, Măcin, Isaccea, Medgidia, Hârșova.³

După reintegrarea Dobrogei la România, numeroase personalități au sprijinit învățământul dobrogean: regele Carol I, Ion C. Brătianu, Mihail Kogălniceanu, Take Ionescu, Spiru Haret, Remus Opreanu, Ion Bănescu. Regele Carol I afirma faptul că „în Dobrogea, în Constanța în special, trebuie să se clădească cele mai bune școli, misiunea învățământului românesc fiind aici de o deosebită însemnătate.”⁴

Anul 1878 reprezintă momentul intrării României în rândul statelor independente.

Eliberarea țării de sub dominația otomană este fructul unor lungi și perseverente eforturi, dar și al jertfei de sânge a soldaților români.

La 12 decembrie 1878, prefectul Remus Opreanu a constituit consiliul comunal al orașului Constanța din rândul căruia l-a numit primar pe Antonio Alexandridi. Consilieri erau bulgarul Vasile Gambu, musulmanii Ali Cadâr și Hafuz Regep și israelitul Bahor Seni. Cancelaria primăriei era formată din perceptor, copist, arhivar și secretar.

2. Pressa", XI, nr.261, 26 noiembrie 1878, p. 1.

3. Grigore Dănescu, Dobrogea, București, 1903, p.125.

4. Vitanos, Constantin, Școala în epoca globalizării, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2006, p. 4.

O jumătate de veac dela unirea Dobrogei

D. Al. Lapedatu, ministrul telor și cultelor, a înfățișat siliului de miniștrii stadiul, în re se găsesc pregătirile serbă din Dobrogea pentru anivers semicentenarului reunirii ac provincii cu România.

Serbările sunt pregătite de deputat Vasile P. Sassu, fost

nistru, care a fost numit co rul guvernului.

S'a hotărât, până acum, : bată o medalie jubiliară, ca fost întocmită de societatea mismatică română și se va la Geneva.

Se tipărește o monograf Dobrogei în care se va ară cutul și dezvoltarea acestei vincii în toate domeniile.

Se va înălța un monumentu preamărirea unirii Do cu România

Se va înființa și organiz muzeu regional, cu lucruri racteristice ale provinciei.

Se va deschide o expoziți turală și etnografică în ca dela Constanța.

La serbările jubiliare, ca vor da, după deschiderea mentului, în sesiunea de t adică la sfârșitul lui Octo a. c., se vor organiza corte nografice și istorice. serbări lare, o defilare a oastei și, vor participa Inalta Re membrii guvernului și toți demnitari ai statului, ziar populația.

Ziua de 14 Noembrie unirii acestei provincii, va „ziua Dobrogei”, care va f bătorită în fiecare an.

Ziua Dobrogei s-a decis la 9 iunie 1928

Ziarul „Steaua Dobrogei” și memoria Tulcei

Petre RALUCA

Într-o zi de noiembrie a anului 1878, trupele române luau în primire în mod oficial cea mai nouă provincie a României, Dobrogea. „Trupele românești au ajuns în capitala Tulcea, cu un ocol prin Babadag, (...) la 18 noiembrie, fiind susținute de 15.000 de soldați sosiți pe calea apei”¹. A trecut aproape un secol și jumătate de când regiunea noastră a intrat oficial în familia românească.

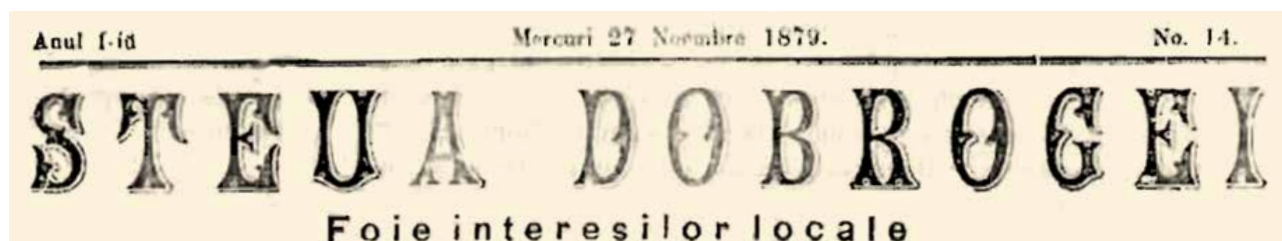
În prezent privim spre trecut și avem o imagine mitică și poate ușor idilică asupra trecutului. În același timp, Dobrogea a trebuit să se ajusteze de la un tip de administrare, cel otoman, la cel românesc de inspirație juridică franceză. Poate părea doar o tematică birocratică și administrativă, dar implicațiile pentru viețuirea pe acest teritoriu nu sunt puține și nici superficiale. Pentru a putea înțelege complexitatea vremurilor și situațiile de viață ale locuitorilor tulceni de la sfârșitul secolului al XIX-lea, vom privi împreună în trecut și vom încerca să vedem acea lume și aportul presei vremii la înțelegerea și sprijinul adus populației.

În acest număr al revistei noastre îmi propun să facem o excursie în istorie cu ajutorul primei publicații dobrogene de limbă română care a fost reprezentativă prin longevitatea și frecvența de apariție: „Ziarul românesc „Steaua Dobrogei” era intitulată „Foie intereselor locale” și a apărut săptămânal, începând din 22 iunie 1879, până în februarie 1891, fiind tipărit la Imprimeria Aurora Dobrogei. Fondator era Basile Brănișteanu (1820-1893), jurnalist stabilit în Tulcea, care este considerat întemeietorul presei dobrogene”². Această publicație locală era o voce puternică în epocă, devenind resursă informațională inclusiv pentru ziare ale capitalei. Aflăm că „a fost frecvent citată ca o voce autorizată, în special în presa bucureșteană” dar „Steaua Dobrogei” va intra, după anul 1900, într-un con de umbră, cu toate că este considerată periodicul care a pus bazele publicisticii românești în Dobrogea”³.

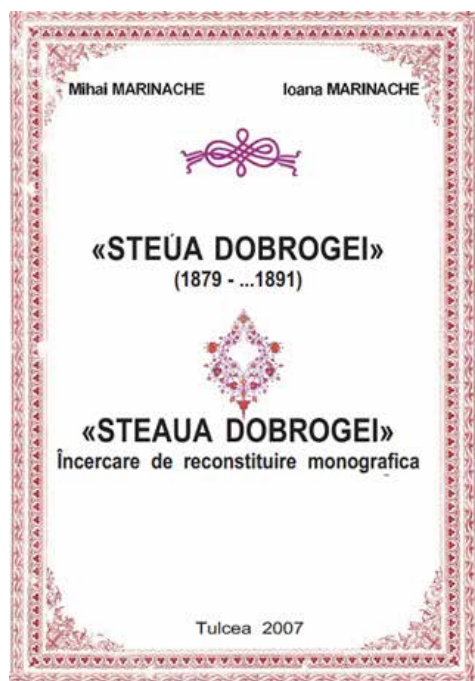
2. Sînziana Ionescu, „Când a avut Dobrogea primul ziar românesc. „Steaua Dobrogei” se declara o foaie a intereselor locale”. Adevărul, 30 iunie 2019.

3. Angela-Anca Dobre, „Un ziar, document al Dobrogei: Dobrogea Jună”, Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați, Seria 19, Istorie, tom XII, 2013: 55.

1. techirghiol.com accesat în 10.11.2021

Sunt recunoscătoare că acest ziar local nu doar a înregistrat viața din acele vremuri de mari transformări dar a și venit în sprijinul locuitorilor din acele timpuri.

În același timp, sunt și mai recunoscătoare reputațiilor istorici tulceni, Ioana și Mihai Marinache, deoarece au dat contemporanilor posibilitatea de a cunoaște conținutul acestei publicații deși au avut extrem de puține informații la dispoziție. Majoritatea numerelor ziarului tulcean nu mai există în prezent, doar două numere supraviețuind în arhive. În acest context, cei doi istorici au purces la recompunerea conținuturilor din surse terțe, folosind printre altele conținuturile preluate din presa locală la nivel național. Este un demers metodologic creativ și demn de toată admirația. Cuvintele lui George Șeitan sunt relevante în acest context: „autorii neavând la îndemână decât doar două exemplare păstrate, ca prin minune, în arhivele bibliotecii Academiei, procedează precum arheologul care reconstituie ulciorul, având la dispoziție doar câteva cioburi. Ei caută și găsesc substanțiale citate din „Steaua Dobrogei” în publicațiile vremii, cum ar fi „Războiul”, „Binele public”, „Orientul Roman” și chiar „Timpul” nemuritorului Eminescu, reușind astfel să arunce o lumină, atât cât se poate, asupra vieții publicației cuprinsă între 1879-1891”⁴. În cartea celor doi autori tulceni găsim recompunerea

minuțioasă a primului ziar dobrogean din capitala regională a timpului, Tulcea⁵.

Despre utilitatea și menirea presei în acele vremuri de mari transformări vorbea și cel care a înființat la Constanța publicația „Dobrogea jună” la câțiva ani după apariția publicației tulcene: „Dacă părinții noștri, cu călușul la gură, au fost siliți timp de trei decenii aproape să suporte cu cea mai dobrogenească resemnare nestăpânita speculă a avutului și sentimentelor lor cele

Tulcea la sfârșitul secolului al XIX-lea

mai scumpe, noi, fiii lor, conștienți de forțele și drepturile noastre, nu putem suferi mai departe această rușine”⁶. Ziarul tulcean îndeplinea deja această nobilă funcție în momentul în care și Constanța a început să se dezvolte și să aibă astfel de aspirații pentru locuitorii urbei aflată în plină expansiune la Marea Neagră.

Una dintre cele mai mari provocări pe care au avut-o locuitorii Dobrogei a fost cea de reajustare și redefinire a întregului sistem de proprietate, pe care se întemeiau toate procesele administrative publice și private. Astfel, este util să înțelegem că sistemul de proprietate în sistemul otoman era complet diferit de cel românesc, de inspirație franceză. În sistemul otoman, practic tot pământul aparținea de drept sultanului dar existau posibilități destul de diverse și de largi de administrare a acestui patrimoniu. În același timp, obiceiurile locului funcționau într-un sistem care cuprindea și folosirea comună a unora dintre teritorii și pășuni, într-un străvechi sistem obștesc și de devălmășie. Nu a fost o provocare minoră aceea de a delimita proprietățile și de a începe să gândești în termeni de proprietate

5. Mihai Marinache și Ioana Marinache, *Steaua Dobrogei. Încercare de reconstituire monografică*, Editura Harvia, Tulcea, 2007.

6. În Angela-Anca DOBRE, op.cit. 56.

4. centruldestudiiethnoistorice.wordpress.com accesat în 7.11.2021

privată, individuală, cu toate consecințele acestui tip de redefinire.

În același timp, și spațiul abuzurilor nu este de subestimat în contextul în care cei puși să vegheze la buna aplicare a reglementărilor în teritoriu își puteau lua și libertatea de a dispune de propria poziție pentru a-și extinde privilegiile. Și aceasta era o realitate a vremii, pe care ziarul „Steaua Dobrogei” nu s-a sfiit să o consemneze. Este interesant de observat cum în aceste cazuri de abuzuri acest ziar local și-a luat în serios rolul de „câine de pază” sau „a patra putere”, devenind glasul și portavocea celor nedreptățiți. În acest sens, un caz consemnat în „Steaua Dobrogei” se referea la cosirea abuzivă și folosirea fânului de pe izlazul comunal al locuitorilor din Frecăței de către un potentat local, pentru a-și rotunji averea din Cataloi, sub protecția prefectului în funcție. Acest scandal adus în fața opiniei publice de către ziarul local a dus la demiterea primarului, dovedind că abuzurile puteau fi supuse oprobiului public, nerămânând fără consecințe.

Este interesantă actualitatea problematicii acoperite de primul ziar dobrogean de limbă română. După aproape un secol și jumătate tentația puterii și a abuzurilor pare să fie o constantă, iar presa încearcă și ea să rămână o constantă pentru a putea semnală încălcările și a veni în sprijinul cetățenilor. Locuitorii acestor locuri au încercat și încearcă în continuare să trăiască demn într-un spațiu unde legea se cere a fi respectată de toată lumea, indiferent de rang și avere. Presa este un actor important în sfera publică, mai ales atunci când reușește să își îndeplinească menirea de „câine de pază al democrației”.

Foto: Iulia PANĂ

Dobrogea tată, Dobrogea!

De vorbă cu Mircea Bezergheanu

Iulia PANĂ

”

Începe... A câta oară oare?...

Dorm la Copac, nici nu mai știu când sunt în vis și când sunt în realitate. E un moment în care ceața se ridică, iar Barca mă lasă pe un mal... pășesc și simt imediat mirosul de mentă sălbatică. E clar, sunt în Dobrogea. Doar aici roua e parfumată cu cimbrisor și mentă, doar aici mai poți vedea crâmpoie din valurile de Colilie ce unduiau altădată peste câmpii ondulate. Doar aici poți închide ochii, spunând:

- Sunt treaz și doar aici pot deschide ochii, spunând:

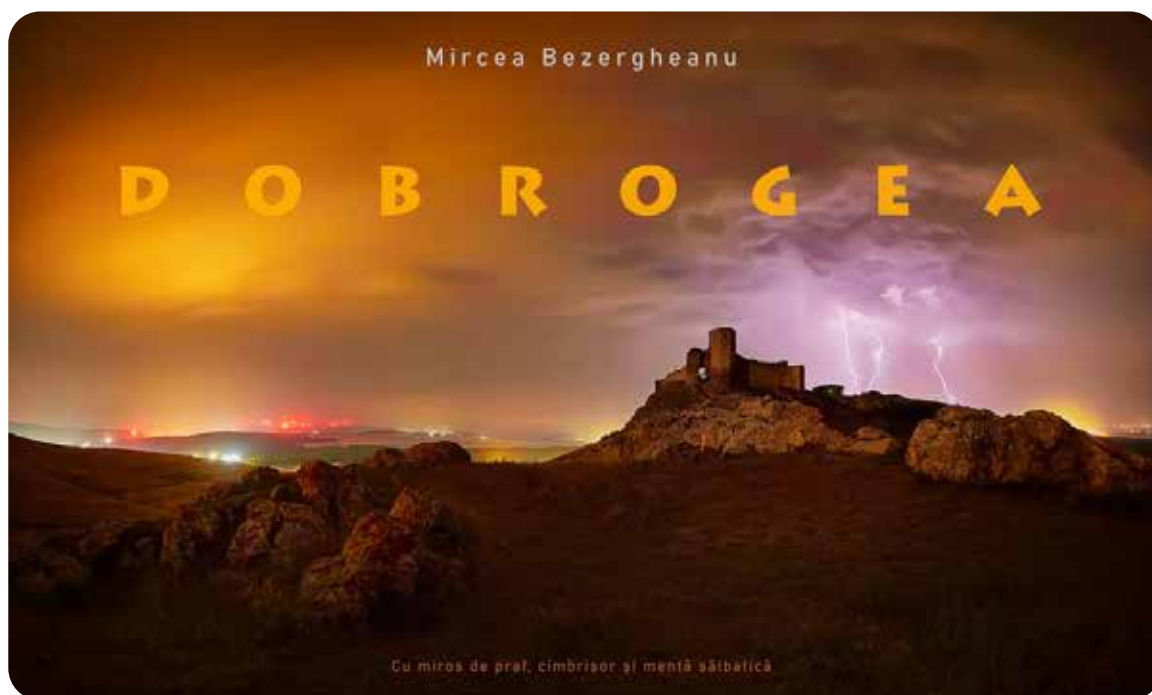
- Acuma visez!

Mă așez la marginea unui drum. Și privesc. Trec Păsările. De fapt nu trec... redau ținutului acestuia vechi suflarea Vieții. Cuvântul care a fost, este și va fi, în vecii vecilor! ... zbor, trecând de granița conveniențelor așa zisei civilizații umane, zbor acolo unde nu există constrângeri generate de lăcomie, neputință sau orgoliu. Miroase a mentă... și cimbrisor... atât de sălbatic...

Dobrogea tată, Dobrogea!

Mircea Bezergheanu

”

Mircea Bezergheanu nu este un nume necunoscut în lumea fotografiei, dar prin prezența sa la Constanța cu expoziția fotografică și proiecția filmului „ Dobrogea tată, Dobrogea!„, un titlu imperativ, a devenit cunoscut ca mesager vizual al unui ținut pe care noi, cei din Dobrogea, îl admirăm, dar nu-l cunoaștem suficient așa cum ar trebui.

Dobrogea de odinioară era un ținut al soarelui și al pământului arid, iubit de pictori pentru lumina lui specială, astăzi prin lentila lui Mircea Bezergheanu, cu acribia și răbdarea sisifică a unui pățimaș ne este arătată o lume incredibilă, un ținut mirific.

Vernisajul și proiecția au avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” pe 13-14 noiembrie de ziua Dobrogei.

Evenimentul a fost organizat de Asociația Culturală „Obsidian” cu un proiect finanțat de Primăria Constanța.

Mircea nu este dobrogean, s-a născut și trăiește în Galați, dar a călătorit și trăit cât pentru zece vieți. Se consideră „Dobrogeanu moldovean din Dobrogea”, termen pe care îl explică prin argumente speciale, de fapt prin marea dragoste ce o poartă acestui țărâm, unde și-a marcat și locul pe aplicația Waze sub numele „Copacul lui Bezergheanu”, în apropiere de localitatea Greci.

Despre începuturile fotografice Mircea mi-a mărturisit că prima imagine a fost cu:

„Niște miei la stânele de la Crucele de lângă localitatea Greci, eram mic și mersesem cu părinții mei nu mai țin minte ceva de genu, era la începutul primăverii chiar înainte de Paște alea

sunt primele imagini. Fără cameră, cu mintea! Am revenit cu aparat de fotografiat când eram mult mai mare, aveam 12 ani, primisem un aparat Smena 8S de la mama cu care bineînțeles că am fotografiat toate fetele din cartier.”

Primele încercări au fost în familie, unde fotografia se găsea la ea acasă:

„Tatăl meu fotografia, avea aparatură

la noi în Galați și Brăila, erau foarte multe fete frumoase la mine pe stradă nu aveam cum să ratez oferta și atunci am început așa. Pe la 18 ani însă, m-am lăsat că s-au stricat echipamentele, apoi a urmat o perioadă să zic profesională, de care nu sunt chiar așa mândru, ca la un moment dat să las tot și să mă reapuc de fotografie și de atunci fac fotografie. Nu reușesc ăștia să mă mai oprească!”

Ca să trăiești din fotografie, așa cum mi-a mărturisit Mircea Bezerghianu, trebuie să îndeplinești niște condiții, să muncești zilnic, să aprofundezi, să exersezi, să cauți subiecte, să ai răbdare, curiozitate, dăruire și talent. Și să ai puterea să treci toate etapele profesiei.

„Cred că din '94 să zic, trăiesc doar din fotografie, ceva de genu... Am început ca fotograf de evenimente, apoi am fost cunoscut ca fotograf internațional de fotografie de nud, nimeni nu mai știe asta.

Ca apoi să fac fotografie publicitară în Spania la o agenție mare, categoria luxury, care

de dezvoltare și mult mai târziu mi -a luat aparatură cu care să mă lase pe mine să experimentez această pasiune. Fratele meu făcea liceul militar și lucra cu echipamentul de acolo. Și cam așa am început, mai întâi în cartier, evident pe stradă, și cum aveam fete frumoase

a ridicat nivelul muncii mele, am fost nevoit să-mi urc standardul și așa am căpătat experiență. Am revenit în țară și de atunci fac fotografie de wilde life!

Dar am o vorbă, deci dacă vrei să ajungi milionar în fotografie trebuie să fii miliardar!

Eu pot să trăiesc din fotografie, da cât decît se poate trăi, contează „maimuța”, din spatele vizorului!”

Cît de mult poate să inspire Dobrogea sau mai bine zis ce are așa special Dobrogea?

„Este într-adevăr un ținut care te inspiră prin absolut toată natura și fauna sa atît de bogată dar trebuie să ai genetic ceva ca să fii de acolo, altfel trece pe lângă tine și tu nu o vezi! Când am început eu să fac wilde life în Dobrogea toată floarea fotografiilor rîdea de mine, că sunt nebun la cap să fotografiez păsări și fluturași iar acum jumătatea din fotografii români fac și ei asta, adică nu știu cine s-a schimbat, că eu nu!”

Pe Mircea Bezergheanu l-am descoperit acum ceva ani pe pagina sa de Facebook, l-am urmărit

în tot ceea ce a postat, fascinată de tehnica pe care o dovedea în astrofotografie sau fotografiile cu păsări rare. Postările lui în care fără teamă își exprimă opiniile de orice natură, dar mai ales, politice, ecologice, împotriva braconajului. Deși el crede că nu au avut impact publicitar pentru că este imprevizibil și textele i-au făcut contra publicitate.

Cam câte camere foto ai folosit până acum și care e preferata ta ?

„Am început, așa cum am spus, cu Smena, apoi Zenit, Practica, Pentax, Canon, Nikon, Pentax Olympus, dar ca marcă de suflet a rămas și va fi pentru totdeauna Pentax dar Pentax de acum 30 de ani, că producătorii de acum săraci nu se regăsesc, dar au fost aparatele care pe mine m-au marcat, mi-au marcat traiectoria, cumva m-au impresionat atît de mult încît nu le pot uita. Dar acum sunt foarte încântat de Olympus pentru că îmi oferă posibilitatea de exprimare și prețul corect.”

Aș vrea să ne spuneți cum a început realizarea filmului "Dobrogea tată, Dobrogea!" Și ce v-a determinat să faceți și film?

„Aș putea spune că a început acum 14 tine pentru că sunt secvențe realizate acum 14 ani dar sunt făcute cu un aparat cu rezoluție care îmi permite acum să scot filmările la 4K chiar foarte bine. Acum 14 ani aș putea spune că am făcut primele scene pentru un film, dar nu știam că voi face film, nu știu de ce adunam filmări, dar n-aș putea spune, n-aș fi sincer, dacă aș spune că acum 10 ani știam că eu voi face film, dar mă împingea ceva să le fac. Și motivul care a declanșat a fost când producători de filme din străinătate știind că eu stau și filmez ore în șir cu capul pe pietre până apare pasărea sau fluturile sau insecta în mediul ei, în splendoare ei, îmi solicitau imagini și eu, mândru, le oferam gratuit mă prosteau, mă abureau să le dau. Atunci mi-am zis că e cazul să fac filmul meu. Eu acum am realizat că am produs sau niște materiale foarte valoroase dar profita altcineva, ca și majoritatea fotografiilor cărora dacă le cere cineva o poză și le spune că apare pe coperta omul de poză că zice uite mi-apare și mie dar alții primesc banii.”

Acum la proiecția unui film pe care îl descrieți atât de poetic în trailer, citat pe care l-am scris la începutul acestui articol-interviu, spuneți că este doar un preview al filmului, și că nu ați definitivat forma finală.

„Proiectul ăsta al meu era deja înfipt bine nu știam că voi scoate filmul și nu știam nici unde, așa că cei de la asociație au fost hotărâtori, că io-s visător, cred că mai trebuia vreo 3 de ani să finalizez și să am un termen!”

Dobrogea pare un scenariu interminabil, iar speciile pe care le prezentați, unele unicat, și mai ales în habitatul natural sunt materiale pentru mai multe seriale, nu un singur film.

Ce mesaj transmiteți spectatorilor și elevilor clasei de artă fotografică, cărora le-ați oferit, cu multă bucurie, detalii tehnice folosite de dvs la captarea minunatelor imagini din expoziție și film?

„Un mesaj celor care vor vedea filmul, în primul să înțeleagă dovada clară a faptului că un om, un singur om, poate să facă ce în străinătate fac echipe de zeci, dacă nu sute de profesioniști și fără nici un ajutor financiar decât de la prieteni!

Chiar dacă a durat mult mai mult, nivelul este același dar dacă ai suficientă nebunie și dragoste puteți și voi ! Pentru ceea ce visați și vreți să realizați, prețuiți-vă munca, nu vă lăsați niciodată orice ar fi, să zică oricine orice ar spune, voi mergeți până în pânzele albe spre ținta voastră până la extrem și „apă paie și bătaie cât cuprinde!”

„Filmul acesta este făcut din mine. Am să-i înțeleg pe cei care nu-l vor înțelege. Pentru a întrupa această poveste am fost nevoit să trec prin cele trei nivele ale adevărului. Ridiculizarea, negarea și acceptarea. Încep să le văd la trecut. Iar bucuria creației, neprețuită!

Dobrogea tată, Dobrogea!”

Din ce lemn se face buciom

Adrian NICOLA

Bun găsit la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Anul se apropie de fundul sacului. Brumar și-a trimis pretutindeni cohorte reci, treburile câmpului îs pe terminate, cele din gospodărie, tot mai puține, așa că încă de pe acum alegem boabele de grâu pe care avem a le pune la rodit, alături de glastrele de mușcate, în ușorul ferestrei, să ne spună ele ce belșug ne așteaptă anul care vine.

Se spune că iarna nu-i bună cu săracii și are a ne întreba ce am făcut vara, că în Brumar își cumpără și soarele cojoc, așa că suflăm în palme și mergem înainte, sau scotocim prin ladă după mănușile împletite în al an, să le dregem ochii scăpați din lațe, chiar dacă nu mai avem lână la o culoare cu cea veche, băgăm adânc mâna după ciorapii cei groși, întoarcem pe față căciulile de oaie și periem strașnic dulamele și cojoacele, căci nu-i de glumit cu recele și umezeala ce ni se pune, musafir nepoftit, în drumul vieții.

Spune omul satului cu obidă, „Iarna-i grea, omătul mare, vai de cea ce nu are!” Cum însă pe un cap bun stă bine și o căciulă ruptă, tot plugarul socoate la ce a fost iernile ce-au trecut, pentru ca asta care vine să nu-i dea mai mult bătaie de cap decât tihnă. Bucuria așternutului de nea este mai mare pentru țânci ca pentru părinții și bunicii lor, zice-se că de iarnă se bucură mai mult lupul decât omul, așa că e musai ca în casă ori bordei omul să aibă cele de trebuință, iar ruptura de ceilalți să nu-l prefacă în fiară. Și nu doar de lemne, vreascuri, gaz, orice se aprinde și face cald, are el nevoie, nu doar de hrană pentru om și animal va putea duce lipsă încât să creadă necăjit că „iarna se îndulcesc perele acre”, e nevoie de sănătate și cele trebuitoare pentru a birui orice boală.

Ducându-mă cu gândul la bolile și lipsurile vremurilor reci de altă dată, la ceea ce ne ținea departe de boli și cum izbuteau a ne lecuși cei mai vârstnici atunci când doctorul și spițeria erau la multe zile depărtare, și acelea străbătute cu vreo sanie de împrumut, prin cei nămeți, într-o lume atât de neștiutoare și neajutorată în privința asta, încât te și mirai primăvara, când potecile ulițelor prindeau a se băători, cum de mai suntem cei ce

mai suntem, nu mi-am putut rupe gândul de la traiul nostru de fiecare zi, poate mai sărac și mai urât decât al copiilor de azi, dar de bună seamă mult mai sănătos.

Cum îs cel de pe urmă priceput în leacuri și doctorii, dar în minte am mulțime de amintiri ale copilăriei, cât să mai știu încă ce li se făcea țâncilor cuprinși de boală, dar și oamenilor mari din satul meu de câmpie, am luat drept ajutor al aducerii aminte o mătușă de-o vârstă cu mama, care încă azvârle „nasturii”, „bulinele”, atunci când vreo boală îndrăznește a se apropia de dânsa, căutând alte leacuri care să nu vindece una și să strice alta, din sacul nesfârșit al înțelepciunii neamului.

Îndrăznind a o întreba ce făcea domnia sa verilor mei atunci când se căptușeau cu vreo tuse, se alegeau cu vreo înțepătură din cea dăunătoare ori se lipeau de vreo râie de la scaldă, vorbele sale mi-au fost de folos cât a da cep butoiului cu amintiri, din care să curgă duios ceea ce re trăiam aieva.

Mai întâi, am a vă spune că și noi, copiii, ca și oamenii mari, ne puteam sprijini pe sănătatea, căpătată, cu sau fără bună știință, din traiul simplu, fără de gheartuială, pe care îl duceam, de mesele sărace, dar sănătoase, din lobodă, ștevie, grașiță, măcriș și zemuri acrite cu corcodușe acre ori borș, mâncate cu noduri, mai cu seamă în zilele posturilor scrise în calendar, de boabele porumbului fiert în ceaunul pus deasupra plitei sobei ce încălzea singura odaie în care locuiam iarna, de turtele coapte în spuză, de pe care abia ne făceam timp să le scuturăm de cenușă până a nu le termina de mâncat, de nucile ce ne împungeau piele fragedă până a scoate din ele o fărâmbă de miez și câte altele.

Mi-am amintit împreună cu mătușa verile în care noi, copiii, rămâneam aproape singuri pe ulițele satului; părinții erau duși la muncă încă de când era întuneric în curte și până ce umbrele înserării se pregăteau a îmbrățișa vatra satului; ici-colo se mai afla câte un bătrân neputincios, numai bun a ne aduna la basme sub vreo umbră de copac ori să ne arate bățul amenințător atunci când ne întreceam în zgoandele copilăriei, căruia tot noi ne înduram a-i aduce apă de la fântână și

verdeață de la câmp pentru rațe, găște și porci.

„Cămara” casei se găsea sub pământ, în pivniță, unde parcă nimic din ce puneai nu era lovit de rău. Părinții ne lăsau acolo câte o bucată de pâine ori de mămăligă, borcanul cu untura porcului, rămasă din iarnă, și pe cel cu magiun, ciubărul în care se mai aflau ascunse în zer câteva firimituri de brânză și ce mai avea fiecare pentru copiii lui. Când lipsea vederii de la joacă vreun țânc, știai că foamea l-a gonit acasă, iar în scurtă vreme îl vedeai venind mândru cu codrul de pâine uns cu untură și presărat cu sare, mușcând din el a foame, stârnindu-ți și ție pofta chiar dacă vederea unturii scurse printre degete nu era cea mai frumoasă. Cei mai „avuți” găseau prin curte, prin pățul ori prin șirele cu paie, câte un ou, două, pe care și le pregăteau singuri; cei mai

fie proaspătă când bănuiai că vor veni ei, dar să și îngrijești curtea, tăind iarba sau măturând frunzele uscate, chiar dacă era toamnă ca acum și știai că mâine altele urmează a le lua locul, și câte altele.

Alergatul și munca de dimineața până seara, încât mama ne întorcea cu țolul pe înserat, până ajungeam în pat, hrana săracă, dar proaspătă, sănătoasă, pe care trebuia să ne străduim a ne-o câștiga, apa din fântâni sleite și de la izvoare curate, soarele, cu tot ce poate el dăru mai mult corpului omenesc atunci când îl întâlnește despuat, toate astea și încă multe altele puneau trainică stavilă bolilor în drumul lor către noi.

Erau și boli care ne cuprindeau și se cereau a fi lecuite, iar părintele făcea și copilului ce își făcea domniei sale, om mare, întreg la trup și

Foto: Arthur ASAN

îndrăzneți, veneau cu sânul plin de fructe culese de la vecini sau de unde crengile copacilor se obrăzniceau a se apleca peste garduri și mejdine, uitând că „cireșele trec, dar obrazul rămâne”; cei mai pricepuți, își făceau deseori masa mai bogată fără ajutorul celor mari, vânând cu praștia turturele, porumbei popești ori culegând din bălegare câteva ciuperci, atunci când ploaia le îndemna a-și scoate pălăriile spre cer.

Copilăria nu putea fi un rai al jocului și mâncării, erau multe cele poruncite de părinți dimineața, când primeai de la ei cu ochii împăienjeniți de somn, „ordinul de zi”, înaintea plecării lor, care era musai a fi împlinit. Trebuia să stai cu ochii pe animalele și păsările curții, să le dai mâncare, să le pui apă în troc și să ai grijă să nu se încaiere sau să plece din ogradă; era musai să pregătești o mâncare până la sosirea lor, căreia să îi dea doar gustul seara mama ori bunica, înainte de a o mânca; în căldări apa să

la minte. Pe mulți dintre noi poate ne-ar fi dus la doctori, dacă aceștia nu ar fi fost așa puțini și risipiți prin întreg ținutul; își mai făceau treaba „pe bâjbâite” surorile medicale și moașele, câte un felcer deprins cu bulinele și injecțiile de pe vremea frontului sau vreun veterinar încredințat că ce-i bun pentru animal, nu face rău nici omului.

Lecuitorul satului era mereu altul, după betesugul căpătat, căci, nu-i așa?, nimeni nu le putea ști pe toate. Loviturile la cap mi le vindeca bunica, legându-mă acolo cu un ștergar în care pisa nu știu ce prafuri de ierburi, dar însoțea asta și de o palmă după ceafă, să nu uit zicala „Capul face, capul trage”. Necazului ce mi-l dădeau dinții, care nu prea voiau să stea la locul lor, îi dădea de cap nea Florică, frizerul, care născocea pentru fiecare dinte și măsea ce se cereau scoase, un joc, precum cel cu închis ochii și legat cu sfoara de clanța ușii, îndeajuns de lipsit de durere. Picioarele „sărite” din încheieturile lor la trecutul

de nevoie peste gard sau împleticite la jocul cu mingea, le pune la loc, călcându-le pe un prag de odaie, cea bătrână a lui Zgârceală, iar gălcilor le venea de hac, atunci când nu mai aveau loc sub gulerul cămășii, Leana lui nea Gogu, care știa mereu când și cum să le frece cu sare, apăsată cu degetul arătător, apoi să le ungă cu gaz. Ventuzelor, cele mai bune la scos răceala, le avea știința a lui Burac, Tanța, care umbla cu spirtul aprins de ziceai că-i circar, iar știința ceaiurilor o moșteniseră baba Floarea lui nea Vegică și sora sa, daica Sica. De la ele știai ce și când trebuie să culegi, să usuci, să pui bine, la fereală de umed, pentru brâncă, pentru gălbinare, fire ligavă sau negi.

Cum s-a pierdut ruda oamenilor acestora care aveau grijă de ceilalți fără a le cere în

trist, gata să scape o lacrimă. Mi-a adus aminte cum râdeau cei din jur când cineva risipea apa ca să spele mărul sau strugurele. Cum, de ce să le speli? Nu le spală destul ploaia, roua, bruma, venite din cer, de unde toate ne vin curate? Să le speli de țărână? Când te tăiai la mână și nu aveai cu ce te obloji, nu te dădeai după car, te ușurai pe rană și apoi presărai țărână? Ce-ți făcea țărâna aceea mai mult decât să-ți lege carnea despicată? Soarele nu mai este cel care făcea bine corpului pe care îl găsea despuat? Cenușa, nu mai este tot aceea de lemn ars, din care mama făcea leșie de spălat vasele, cu care ne freca pe noi când căram acasă râie de la scaldă?

„Nu orice lemn se face buciom, nepoate, mi-a zis bătrâna, oprindu-mi șirul de ispitiri. Când se tund oile, tremură mieii, așa și cu voi

Foto: Cristian MANOLACHE

schimb titluri, bani sau cine știe ce? Nu mai este rostopască, potval, sunătoare, floare de salcâm ori de tei, păpădie, hrean, pătlagină?... Dacă pui într-o ridiche neagră o linguriță de zahăr, aceasta nu-ți mai face siropul care să te scape de răceli, tuse și răgușeală, ca altă dată? Nu mai au putere vindecătoare măceșul, porumbarul, păducelul sau cozile de cireș? Socul nu se mai găsește sau darul său de a da putere s-a pierdut printre ani? Nu mai sunt în stare ceapa și usturoiul, prazul și varza murată sau gogonelele, să lase în noi picătura de sănătate de care avem nevoie? Am uitat să facem uști de țărâțe din care să se acrească borșul, atât de sănătos corpului omenesc? Mușetelul, nu mai poate el lupta cu bubele? Pâinea, pâinea noastră cea de toate zilele, nu mai este oare în stare să ne hrănească?

Mătușa m-a privit dintr-o parte cu un zâmbet

acum. Mai mare păcat este că încă mai tundeți oile, iar mieii vor continua să tremure, și nici nu mai găsiți lemnul din care să puteți face buciom, să le adunați, să le încălziți la foc. Omul de acum strică aproape tot ce atinge. Abia mai găsește aer pentru stins lumânarea și visează că găsește alt pământ, dincolo de lună, poate într-un rai știut doar de el. De-aia nu mai e loc prin înghesuiala de la doctor”

I-am sărutat mâna, ca omului bătrân, și m-am despărțit de dumneaei căutând tâlcul „cimiliturii” ce mi-o spusese, fără a mi-o putea dezlega, după spusa domniei sale. Iaca, a trecut ceva vreme de la întâlnirea mătușii, iar eu caut încă să aflu cum vine asta, „Când se tund oile, tremură mieii”. Sau... „Nu orice lemn se face buciom.” Căci, dacă-i lemn...

*Cu smerenie, al dumneavoastră,
Adrian.*

Era conștient că trecuse printr-o mare cumpănă. Dacă ar fi dat bir cu fugiții și nu s-ar fi încumetat s-o salveze, cei grămădiți acolo în fața lui l-ar fi ținut minte și arătat cu degetul, l-ar fi ocolit și desconsiderat toată viața. Un astfel de om, cum ar mai fi trăit între ei, cum i-ar mai fi privit vreodată în ochi ? În ciuda neîncrederii și consternării lor fățișe, el izbândise. Și iată-l, înfipt fără sfială dinainte-le, cu fata în brațe, așa cum și-a dorit, înfruntându-i cu priviri muștrătoare. A reușit s-o salveze pentru că a știut din prima clipă, de când ea a strigat după ajutor, că o poate face. Un sentiment de satisfacție l-a răzbit ca un șuvoi fierbinte. Secunde bune s-a lăsat dus de tumultul acela amețitor, aburos. Și de-abia atunci și-a auzit răsuflarea cât de tare îi gâfâie și a simțit că i se molesesc mâinile și vinele de tot.

Când l-au văzut că se apleacă și le lasă teafără fata pe nisip la picioare, copiii au respirat liniștiți. Gămăliile ațâțate ale privirilor lor l-au întâmpinat cu căință și o admirație neprefăcută. Momentul înspăimântător, care le stricase joaca și-i băgase în sperieți, se isprăvisc. Piepturile, scăpate din gheara de gheață a fricii, le-au bătut din nou ușoare. Palmele, zgârcite la gură ori puse pavază peste ochi, li s-au desfăcut și retras în jos. Chipurile crispate, schimonosite de povara chinului și a șovăielii, galbene ca turta de ceară, li s-au destins, recăpătându-și seninătatea și nevinovăția.

Întreaga ei ființă răspândea o gingășie și o frumusețe din altă lume. De când o vedeai, te

năpădea o senzație amețitoare. Mai albă și mai mătăsoasă decât floarea de iasmin, pielea îi era atât de transparentă, încât, în profunzimile-i de cristal, se distingeau pulsând puzderia minusculă și dantelată a vinișoarelor roz. Părul albastru, ud, i se desfăcea în șuvițe sălbatice până la glezne.

Atras ca de un magnet, nu și-a mai putut dezlipi, nici el, ochii de pe ea. Mai ales că le era dat să vadă pentru prima dată goliciunea unei fete.

Gâtuit și buimac, i-a urmărit linia subțire și zveltă a picioarelor și a pântecului, descoperindu-i taina ce o purta între coapse; a înaintat pe cea ușor arcuită a pieptului, pe acoladele țâțelor mici, crude, cu sfârcurile ca mura, și pe linia șerpească, înfiorată de puful auriu, a gâtului și a bărbiei – pete de un roșu pal îi colorau buzele; probabil că în zbaterea înecului și le mușcase până la sânge –, și a continuat pe conturul oval, serafic, al feței până ce privirile li s-au întâlnit. Uriași, duși în fundul capului, ochii ei mistuiau ardori hipnotice, asijderea luminiscentei adâncurilor sub lună.

Cufundându-se în prăpăstiile lor negrevzui, ceva profund s-a deșteptat într-însul. Un freamăt, o învolburare de muzici, de roiuri de fluturi și curcubeie, un alean, o durere plăcută, nedefinită, pe care n-o mai încercase până atunci, i-au luat în stăpânire făptura. Și, ca niciodată, fiecare coardă a sufletului său a vibrat înalt și nelămurit. Țipari i s-au zbatut în piept, făcându-i-l să tresalte. Parcă nu mai era el. Parcă lumea se înălța eliberată de orice greutate, de orice zbcium, se învârtea în spirale imense și se risipea, în al nouălea cer, în iureșul unei împliniri absolute.

Și cum se minuna așa, unul pierdut în splendoarea ochilor celuilalt, el a prins într-ai fetei sclipirea insesizabilă a unui jăratic de aur. Era felul ei ascuns de a-i arăta recunoștința și de a-i da de priceput că nu este străină de sentimentul acela dulce-vijelios, care începuse să-i chinuie inima.

Înfrânți de o fascinație grea, neînțelegând nimic, ceilalți aproape că nu mai respirau. Nimeni n-o întâlnise vreodată, nimeni nu știa cum ajunsese pe renie între ei.

Și exact când se așteptau mai puțin, fata s-a ridicat anevoie în picioare, amintindu-le de suferința unei lebede rănite, și i-a măsurat ca prin aburi, parcă atunci i-ar fi zărit întâia oară.

Ca la un îndemn, cu toții s-au urnit, lărgind golul din jurul ei. Ce i-a izbit și i-a împins să facă pasul îndărăt, n-a fost doar simpla asemuire, ci chiar faptul, incredibil, că necunoscuta salvată de la înec se preschimba într-o pasăre miraculoasă, de o strălucire și puritate cum numai în vis li se mai arătase.

Au simțit că li se face frig. Ceva nu era în regulă cu ei. Ceva părea fără nicio noimă, părea să nu fie adevărat, ci rodul năzăririi minților lor răpuse de istovire și de lumina smintită a după-amiezii.

O clipă mai târziu, fata și-a înălțat ochii la cer. Jătrăricul de aur din ei a scăpărat din nou cu răzvrătirea unui fulger. Vâlvoarea lui a scormonit înaltul de peste pădurea de sălcii. Și, imediat, dintr-acolo s-a stârnit un vuiet ca de furtună și o frământare de aripi mari, vertiginoase.

Tăiat și împins de un potop de vâsle sidefii, văzduhul, asemenea unei mări suspendate, s-a pornit înspre ei în valuri uriașe, urzind limpezimi și rezonanțe prevestitoare. Și până să se dumirească vreunul, un nor de lebede maiestuoase, cu aripile de zăpadă, cât niște imperii, cu gâturile de șarpe și ciocurile pătate de purpură, s-a prăvălit într-o legănare nebunească peste capetele lor.

Copiii înmărmuriseră cruciți și înstrăinați de sine. O explozie albă, purificatoare, aureola plaja. Niciunul nu știa ce să facă, încotro s-o apuce. Tremura carnea pe ei. Mai toți aveau impresia că sunt pe un alt tărâm și credeau că își aduc aminte de o nălucire îndepărtată, care depășea orice înțelegere.

Lebedele s-au lăsat atât de jos, încât le puteau atinge cu mâna, s-au amestecat printre ei și s-au adunat roată împrejurul fetei; au mângâiat-o cu vârfurile aripilor pe păr și obraji, pe umeri și brațe; au prins-o apoi în vântoasa lor năucă și au ridicat-o, ca pe un fulg, în aer. După câteva rotocoale pe deasupra tuturor, norul de păsări a pierit cu fata și întreaga lui forfotă peste mlaștini înapoie înspre pădurea întunecată de sălcii.

L-au petrecut extaziați cu privirile și nu și le-au desprins din înălțimi decât târziu, când au simțit că li se tăia definitiv buna dispoziție și cheful de scăldat și de năzbâtii pe ziua aceea. S-au împrăștiat, fiecare pe la barca lui, și au zorit-o spre sat într-o amuțire prelungită, absorbiți de gânduri, cu uităturile răzlețite pe netezimea de oglindă iluzorie a undelor...

Venind înot de unul singur în urma lor, însuflețit de fiorul ce i-l provoca înaintarea în noianul de apă, de acolo, de la mijlocul albiei, el a privit cu alți ochi cerul și fluviul, insulele și reniile, satul și colinele golașe, de pământ galben, care-l adăposteau, și a descoperit dintr-o dată cât de vaste, misterioase și schimbătoare se arătau toate sub spulberătura soarelui în scăpătat, și ce minunată era viața între hotarele lor nemărginite.

Nu avea să uite nicicând după-amiaza aceea. Imaginea fetei l-a urmărit întruna, cât a fost vara de lungă, și nici în verile ce au urmat nu l-a slăbit defel. Devenise absent, nu-l mai interesa nimic, nici zbenguiala prin armanele și gropile de pe țelină, nici să se ducă sub maluri în dreptul chirpicăriilor la pescuit la țăruș, nici să bată platourile departe de sat, însoțit de câinele lui, prin pârloage, plantații de salcâmi și râpi după vizuini de vulpi și bursuci, după cuiburi de prigorii și găuri de gușteri, nici să se furișeze la stănoagele de pe malul fluviului să tragă cu coada ochiului la monta vacilor și a iepelor; nici să pună capcane din olană în părul de o sută de ani din fața casei pentru mierle, pițigoi și gugustiuci și nici să înalțe zmeie de hârtie cu cozi de staniol ca ale unor comete pe pantele de la Valea Caldă.

Nu-i mai pria mâncarea. Nu mai avea somn. Se subțiasă ca un oblete. Iar când se brodea să ațipească, bolborosea neconținut ceva, din care ai lui, îngrijorați, nu pricepeau nimic. În schimb, de câte ori se nimerea să ajungă înot la nisipuri, sau să vină cu barca la tăiat maldăre de cătină, sau să fie trimis să treacă pe cineva în sat, tresăriri mistuitoare îi înteteau bătăile inimii, se pierdea rău de tot cu firea și nu reușea să-și găsească liniștea decât după ce se repezea s-o caute, cutreierând ca bezmeticul de la un capăt la altul insula; dar degeaba, fata nu era de găsit nicăieri.

Mangalia așa cum a văzut-o Luli August Sturdza

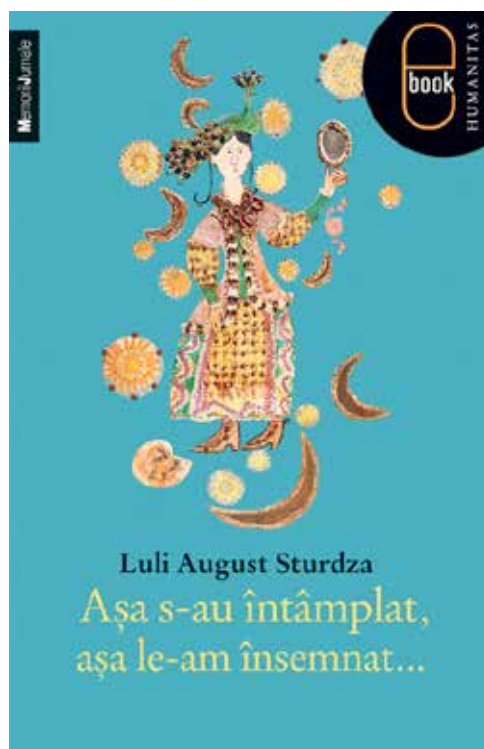
Gelu CULICEA

Luli August Sturdza, pictoriță, graficiană, artistă, decoratoare, s-a născut la 24 ianuarie 1922 în București ca fiică a Elenei și a lui Henri August Sikorski. Tatăl ei de origine poloneză, dar născut în Oltenia, a fost un pionier al aeronauticii românești, când în 1907 a construit și experimentat un planor biplan. După studiile liceale va urma cursurile Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” și în paralel pe cele ale Facultății de Drept. Pentru a nu fi arestată, în 1949 a fugit de acasă și a

trăit clandestin. S-a ascuns la diverși prieteni - printre ei Alexandru Paleologu - schimbându-și mereu adresa și ieșind din casă numai noaptea. În 1950, cu un buletin fals, se va căsători cu inginerul Petre Sturdza, devenind Ioana Sturdza. Arestată în 1958, în urma unui denunț, va fi eliberată în scurt timp datorită faptului că informațiile pe care le-ar fi putut da Securității erau deja depășite, majoritatea cunoștințelor ei fiind arestate sau unele eliberate.

Între anii 1960 și 1970 a participat la expoziții de artă decorativă în țară și străinătate, unde a expus ceramică, broderie, textile, pictură pe lemn și sticlă. Din 1963 va realiza și costume pentru film și teatru. La sfârșitul anului 1978 a plecat definitiv din țară. Și-a continuat activitatea de artist plastic cu expoziții personale la Geneva și Londra, iar din 1980 s-a stabilit la Los Angeles, SUA, unde se va stinge din viață la 29 iulie 2000. În continuare vom spiciu câteva

amintiri din perioada petrecută pe litoralul Mării Negre, la Mangalia.

„Pe treptele largi de piatră dobrogeană care coboară din strada principală pe digul Mangaliei, ne așteptăm unii pe alții în fiecare după amiază. Suntem cinci, uneori șase. Recităm Ion Barbu, Rimbaud,

1910. Concesiunea N. Stroia - Mangalia

Mistral. Înapoiat de curând din Franța, George ne învață cântecele tineretului din Rezistență. Toți umblaserăm îndoliați când intrase armata nazistă în Paris. Ajunși la far, așezați pe stâncă, stropiți de valuri, continuăm entuziastele noastre dezbateri. De la dugheana de scândură de lângă far, cu trei lei cumpărăm pentru toți porumb fiert, fișicuri cu semințe sau floricele și ne astâmpărăm setea din 6 pahare reci cu lapte bătut. Parcurgem digul înapoi, în timp ce soarele se înfige încet în minaretul moscheii. Ajunși pe treptele care urcă spre târg, un glas sugerează "hai să mergem la Menaru, să ne citească viitorul Monicăi. Monica Lovinescu primise bursa de studii în Franța. Celebritate a mahalalei turcești, sfătuitoare, vraci, plăpumăreasa satului, Menaru nu are vârstă. Obrazul - pergament curat - e neconform cu vioiciunea ochilor negri. Lute în mișcări și la vorbă. De sub fusta mult cutată, cenușie, când se mișcă se văd fuste alb strălucitor ca ai testemelului măiestrit legat care-i acoperă capul. Când trece pe lângă noi, Menaru miroase a busuioc. Prin anii treizeci, descoperită de scriitoarea Ștefana Velisar, Menaru îngrijise pe gemenii Teodoreanu și intrase în protipendada estivală mangaliotă. Actorul Ion Iancovescu, însoțit de grupul său de admiratori, o vizita deseori. Tonitza și Miracovici o pictaseră. O moștenirăm noi, tineretul decadei 40. În stânga ușii, pe unica treaptă, ibricul mare de alamă, cu apă, pântecosul cu gât de lebadă, nelipsit de pe pragurile musulmane. În dreapta ușii, sub tufa de nalbă înflorită toată vara, ne lăsăm grăbiți espadrilele. Odae joasă, neașteptat de largă, albă. Peste pământul bătătorit,

așternute fără cută, preșuri vărgate țesute din zdrențe. Un rând pe podea, un rând afară pe frânghie, fluturând în vânt. De sub una din pernele înșirate pe lavița care înconjoară odaia, Menaru scoate un teanc de foi îngălbenite scrise cu caractere turcești. Le așează laolaltă bătându-le pe podeaua pe care ședem toți în cerc. Ne cere fiecăruia să deschidem "cartea" unde ne îndeamnă întâmplarea. Punem o hârtie de un leu semn de carte. Repetând mereu „dragă, dragă, mai la fiecare alte trei vorbe ne citește viitorul cu seriozitate și farmec. Ne mai arată pe foaie câte o vorbă turcească traducând-o în dobrogeana colorată pe care o vorbește. Ne prefacem că o credem, de dragul ei și pentru a uita printre pagini semnele de carte. Șuchiran, un greieraș harnic, nepoata ei, scoate apă din fântâna de la răscruce. Paharele se aburesc lângă dulceața de smochine verzi sau de trandafiri. Îi mulțumim pe turcește - tesekkur-ederim. Cu ani în urmă, Mittelei, Monicăi și mie, Menaru ne pusese nume turcești pe placul ei.

- Menaru, fiindcă Monica trebuie să plece departe, numai ei îi citești astă seară!

- Ce, plece, draga? Ne privește speriată. Pentru ea a pleca înseamnă pedeapsă grea, surghiun. Fiindcă Monica îi e foarte dragă, a deschis cartea cu ochii plini de lacrimi.

Vilda, Monica, nu pleca draga, nu merge draga. Tu sta acasă. Și a închis cartea.

Ai plecat și ți-ai robit vița întru ajutorul nostru, celor care rămăseserăm să înfruntăm urgia ce avea să vină!"

Foto: Mihaela BURLĂCEL

„În viață niciodată nu trebuie să ne pierdem credința”

Ana - Maria ȘTEFAN

”

Arta vizuală a reprezentat pentru mine un interes încă din copilărie. Arta a devenit o pasiune din momentul în care am început să realizez primele mele picturi în cadrul anilor petrecuți la grădiniță. Îmi amintesc momentele în care nu reușeam să adorm la ora de prânz, eram singurul copil care nu dorea să doarmă, așa că doamna educatoare mă chema în sala mare pentru a nu îi deranja pe ceilalți copii și îmi pune la dispoziție materiale de lucru pentru a picta în liniște. Atunci am avut prima expoziție pe holurile grădiniței, iar de fiecare dată când se organizau serbări sau ședințe cu părinții, eram mândră de mine că lumea îmi admira lucrările pe care doamna educatoare le expunea. Astfel, dorința de a urma acest drum a crescut și mai mult în sufletul meu.

Lidia PANAIT

”

Așa își amintește primele apropieri de pictură, Lidia Panait, profesor în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”, Secția Cultural-Educativă, catedra Arte Vizuale, clasa pictură și grafică. Și-a început studiile la Colegiul Național de Arte „Regina Maria” încă din clasa a cincea unde a continuat până în clasa a douăsprezecea.

„Părinții mei au decis să mă transfere de la Colegiul Pedagogic la un liceu cu profil vocațional încă din școala generală, întrucât lucram zilnic, iar ei văzând cât de mult îmbrățișez acest domeniu artistic, m-au susținut în urmarea acestui drum. Mi-am dat seama că îmi doresc să urmez cursurile de artă vizuală încă de mic copil. După terminarea școlii generale, am optat pentru a intra la secția de grafică tot în cadrul liceului de artă. Grafica reprezintă o mare pasiune pentru mine, iar de aceea această secție a fost prima mea opțiune. Le sunt profund recunoscătoare și mă bucur că am niște amintiri extraordinare din anii de liceu,” mărturisește Lidia Panait

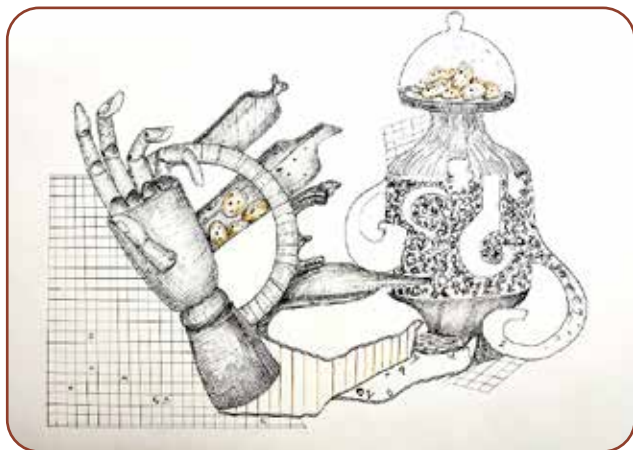
După terminarea studiilor liceale, a urmat Facultatea de Litere, specializarea limbă și literatură, secția engleză-turcă, întrucât aceasta este o altă pasiune de-a sa. În prezent studiază și alte limbi străine și își dorește să aprofundeze și în acest domeniu.

„La început nu eram foarte sigură dacă

Prof. Lidia Panait alături de cursanți

voi rămâne să studiez artele vizuale în propriul oraș sau să studiez arhitectura la București. M-am pregătit doi ani la arhitectură, întrucât am o admirație profundă față de acest domeniu fascinant, însă am decis să aleg alt drum. După finalizarea studiilor în domeniul lingvistic, am început studiile în cadrul facultății de arte vizuale din cadrul Universității „Ovidius”. Am terminat și a doua facultate studii licență respectiv master, secția Pedagogia Artelor Plastice și Decorative. Unele dintre cele mai frumoase amintiri și experiențe se datorează acestor ani de studiu.”

Ca artist, se regăsește în stilul suprealist și în conceptul de a evada din planul realității banale convenționale și monotone într-un alt mediu care presupune visarea, non-figurativul, imaginația și creativitatea. De aceea o parte din artiștii săi preferați sunt Salvador Dali, Giorgio de Chirico, Adrian Ghenie, Albrecht Durer, Francisco Jose de Goya, Pablo Picasso. De asemenea, admiră foarte mult tehnica de gravură a lui Durer dar și a lui Goya.

Atunci când se ocupă de realizarea lucrărilor personale, mărturisește că sursa de inspirație este de obicei curentul suprealist, arta modernă, expresionismul, trăirile personale, ideile inspirate din natură, din ceea ce observă în jurul său sau din cărți.

„De cele mai multe ori mă inspiră arta metafizică, specifică lui Giorgio de Chirico. De asemenea, îi consider pe toți cei care mi-au fost profesori surse de inspirație întrucât m-au sprijinit în demersul meu plastic,” mai spune Lidia Panait.

În plan artistic, ne mărturisește că a avut expoziții alături de alți artiști minunați, dar și alături de profesori. Ultima expoziție la care a participat s-a numit “Ex-Libris Constanța”, organizată la Galeria de Arte din Tomis Mall sub îndrumarea unui mare artist, un profesor universitar deosebit, așa cum îl descrie pe domnul Stoiciu Florin.

„De fiecare dată am participat cu drag și am fost onorată să fac parte din acele proiecte minunate. Pot menționa cu deosebit respect faptul că dumnealui a fost profesorul care m-a inspirat cel mai mult și îi sunt profund recunoscătoare. În ceea ce privește organizarea expozițiilor și regulile de bază privind prezentarea lucrărilor, am avut multe de învățat de la acest artist remarcabil. Sentimentul pe care îl redă participarea la o expoziție reprezintă o încântare

sufletească unică, un moment în care apare un sentiment de siguranță spirituală care nu vreau să se mai termine” spune Lidia Panait.

Viața unui artist poate fi dificilă uneori în România și nu numai. Această situație depinde de foarte multe aspecte, întrucât din păcate în anumite țări arta nu este apreciată la adevărata ei valoare. În acest sens, Lidia Panait este de părere că:

„Există o luptă între dorința de exprimare vizuală și societatea care, mai ales în perioada pe care o trăim, nu mai este la fel de interesată de latura sensibilă a unui artist, de expoziții, de vizitele la muzeele de artă și la descoperirea valorilor artistico-plastice. Cu siguranță, există și multe cazuri deosebite, unde mulți artiști au reușit să se realizeze aici, fie și peste hotare. Perseverența, munca și ambiția sunt esențiale în orice domeniu, mai ales în cadrul unui domeniu care necesită o atenție aparte date fiind situațiile dificile de adaptare a unui artist într-o societate grăbită.”

Pe tinerii care își doresc să urmeze acest drum în viață îi sfătuiește să aibă mereu încredere în forțele și în potențialul lor și să nu renunțe niciodată la visele lor. Crede cu tărie că nimeni nu este în măsură să frângă aripile tinerilor, întrucât în viață este important să facem ceea ce ne place nouă cel mai mult, nu altor persoane și susține că va încuraja mereu tinerii să lucreze pentru a evolua și pentru a se realiza în viață exact așa cum își doresc. Nimic nu este imposibil dacă avem ambiție. Încurajează chiar și pe cei

mai puțin înzestrați în domeniul artelor plastice să urmeze cursurile, susținând totodată că prin muncă se pot obține progrese uriașe.

Despre cariera de profesor crede că este incredibil de frumoasă. Iubește foarte mult ceea ce face și își dorește la rândul său să fie o sursă de inspirație pentru elevii săi, așa cum au fost pentru ea, cândva, profesorii săi.

„Au existat multe persoane care m-au marcat într-un mod deosebit în viață. Părinții, profesorii, soțul meu și prietenii adevărați. Multe persoane dragi ne pot crea amintiri frumoase care rămân în suflet ca niște comori. De aceea, îmi exprim dorința de a le crea un mediu cât mai plăcut pentru a le contura unele dintre cele mai frumoase amintiri din viața lor. Ceea ce facem la atelier să rămână în sufletele lor peste ani și ani o dovadă a pasiunii lor, a prieteniei și a creației. Cursurile de pictură din cadrul Centrului Cultural „Teodor Burada” decurg excelent, punându-se accent pe regulile de bază ale desenului, pe legile compoziției, pe elementele de perspectivă, noțiuni de cromatică, curente din istoria artei universale, grafică și multe alte lecții care îi ajută pe cursanți să descopere cât mai multe tehnici și modalități de expresie plastică. Datorită faptului că elevilor le face foarte mare plăcere să participe la cursuri și să lucreze, nu ne mai dăm seama cât de repede se scurge timpul.”

Cariera de profesor și-a început-o încă din timpul studiilor când a început să predea la Școala Gimnazială „Spectrum”, pictură și limba română elevilor străini.

„Imediat după ce am ales să urmez exclusiv predarea artelor vizuale, am început să lucrez la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor Burada”. Acesta este al doilea an petrecut aici și îmi exprim dorința de a continua și de face parte din această familie frumoasă cât mai mult timp. Fericirea pe care am simțit-o din prima clipă în care am ajuns aici, a fost de neegalat.”

Consideră că cele mai importante etape din carieră sunt studiile universitare și aprofundarea lor prin diverse activități și colaborarea cu instituții precum RAJA, unde a activat în calitate de translator în cadrul departamentului de fonduri europene, respectiv profesor în cadrul școlii Spectrum, întrucât fiecare a avut un rol important în dezvoltarea personală.

Totodată, în plan personal, recunoaște atât prezența momentelor frumoase, cât și prezența momentelor dificile. Însă, este de părere că toate acestea au avut un rol important în evoluția sa în procesul maturizării.

„Ce îmi apare în gânduri pe planul satisfacțiilor este întreaga mea istorie ca om, faptul că sunt recunoscătoare pentru cea mai frumoasă copilărie datorată unor părinți minunați pe care îi iubesc extraordinar de mult, fără de care nu aș fi putut realiza alte lucruri care să îmi aducă satisfacții. Satisfacțiile personale se întind pe o hartă personală a reușitelor din școală, de la facultate și până în prezent, pe plan profesional. Momentele dificile în schimb, pot apărea zilnic din cauza evenimentelor sau a lucrurilor pe care nu le putem controla,” mărturisește Lidia Panait

Cel mai bine se simte alături de familie și de persoanele dragi, în locul natal. În același

timp ne mărturisește că se simte foarte bine și în țările deosebite din vestul Europei. Adoră să se bucure de viață în orice moment și îi place să viziteze locuri pline de istorie, locuri misterioase care spun povești, castele vechi sau pur și simplu locuri pline de inedit. Timpul liber îl dedică de obicei pentru realizarea lucrărilor sale, pentru prepararea meselor preferate vegane pentru relaxare, plimbare, mișcare, întâlniri cu cei dragi, citit, vizionării unor filme bune, sau activismului pentru drepturile animalelor. Lidia Panait susține despre sine că este o fire calmă, amabilă, atentă la detalii, căreia îi place să observe mai întâi calitățile lucrurilor din jur având o fire optimistă dar totodată și melancolică și crede în motto-ul "În viață niciodată nu trebuie să ne pierdem credința"

„Sunt o fire sufletistă și îmi face plăcere să ajut de câte ori am ocazia. Bunul simț a devenit în

ziua de astăzi un magnet pentru a profita de cel care îl poartă, drept pentru care mi-am dezvoltat și o capacitate de a fi mult mai selectivă la ceea ce se întâmplă în jur. De asemenea, mă caracterizez ca fiind o persoană creativă și ambițioasă dornică să împărtășesc din cunoștințele mele cursanților mei.”

Pe viitor își propune o și mai bună organizare a cursurilor, de a adăuga câte ceva nou, util și captivant de fiecare dată pentru a aduce o dinamică ideală și benefică cursanților, un interes față de școală și ieșirea din convențional.

Căci lecțiile profesorilor vor lăsa pentru totdeauna brazde adânci în solurile conștiinței și subconștiinței elevilor săi. Timpul poate să treacă și greutățile pot apărea, dar semințele sădite de un profesor fascinant nu vor fi distruse niciodată!

Info

Filme de top
Ana-Maria ȘTEFAN

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor Burada” a pregătit o serie de noi premiere cinematografice care s-au difuzat cu succes în cadrul Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”.

În ciuda situației pandemice și în ciuda restricțiilor impuse de autorități, constănțenii au putut viziona o serie de filme iubite atât de cei mari, cât și de cei mici. Filmul de animație 2D, dublat în limba română, Monster Family 2/Familia Monstrulescu 2, a rulat în premieră pentru cei mici. Familia Wishbone a revenit în cinematografe pentru o misiune monstruoasă: să-i elibereze pe Baba Yaga și Renfield din ghearele vânătorului de monștri, Mila Starr. Dar pentru a putea face acest lucru, familia Wishbone se transformă încă o dată! Un vampir, un monstru al lui Frankenstein, o mumie, un vârcolac și cei trei lilieci ai lor, se învârt din nou în jurul lumii pentru a-și salva prietenii, dar și

pentru a-și face noi cunoștințe monstruoase. Iar concluzia la care ajung este una singură: „nimeni nu este perfect!”, chiar și cei cu defecte pot găsi fericirea.

„La civil”, un film de Teodora Ana Mihai. Cu premiera mondială în cadrul Festivalului de Film de la Cannes, unde a primit Prix de l’Audace în cadrul secțiunii Un Certain Regard, lungmetrajul este o dramă captivantă, cu un mesaj puternic. Filmul este inspirat din fapte reale, fiind rezultatul mai multor ani de cercetări ample întreprinse de Teodora Ana Mihai în colaborare cu scriitorul mexican Habacuc Antonio de Rosario. La civil spune povestea lui Cielo, o mamă care își caută fiica răpită de membrii unui cartel de droguri. Cum autoritățile nu reușesc să o ajute, Cielo ia lucrurile în propriile mâini și se transformă treptat din casnică în activistă. Coproducția belgiano-româno-mexicană a fost turnată în 2020, în plină pandemie, în Mexic.

Supereroii Marvel ne-au dat întâlnire la cinema, pentru lupta secolului: eroii nemuritori care au protejat Pământul și i-au modelat istoria și civilizațiile de la începutul timpului vs. creaturile monstruoase numite Deviants, demult considerate pierdute în timp, dar care revin în mod misterios. Filmul lui Chloé Zhao „Eternals”, are o distribuție impresionantă: Richard Madden, Angelina Jolie, Gemma Chan, Kit Harington, Salma Hayek. Eternals este cel de-al 26-lea film Marvel, ceea ce este un record în sine.

Biletele se găsesc accesând link-ul centruljeanconstantin.ro sau la casieria centrului din B-dul Ferdinand, nr.56, înainte cu 30 de minute de începerea proiecțiilor.

Accesul se face prin prezentarea unui certificat COVID valid care să ateste vaccinarea sau o dovadă a trecerii prin boală (perioada cuprinsă între a 15-a zi și a 180-a zi ulterioară confirmării infectării cu SARS-CoV-2). Purtarea măștii de protecție este obligatorie.

Ansamblul Folcloric „Brăulețul”, din nou la VEDETA POPULARĂ!

Încă de la înființarea sa Ansamblul Folcloric „Brăulețul” a participat la talent-show-ul Vedeta Populară, produs de Televiziunea Română și prezentată în prime-time de TVR. Astfel, nu este deloc surprinzătoare prezența orchestrei pentru filmările celui de-al șaptelea sezon.

Încă o dată orchestra, sub bagheta dirijorului Cristian Obrejan, a susținut participarea tinerilor

interpreți de folclor care își dispută titlul de vedeta populară! Participarea orchestrei a fost difuzată în prime-time de către TVR 1, chiar de Ziua „Dobrogei”, în data de 14 noiembrie.

Ansamblul Folcloric „Brăulețul” va susține momente artistice și în semifinalele emisiunii care va fi difuzată pe data de 26 Decembrie.

Vă amintiți poveștile părinților, ale bunicilor, ale rudelor, atunci când se adunau la o serbare, la un pahar de vin și altul de vorbă. Eu am avut noroc de toate acestea. Poveștile părinților despre viața lor erau cele mai așteptate, chiar dacă deseori ni le repetau. Ne tot depăneau tablouri din viața lor în tinerețe, de greutățile satului, ale gospodăriei, ale bunicilor, despre iernile grele, despre relațiile umane și despre șezători. Atunci, în tinerețea lor facebook-ul se numea șezătoare. La sfârșit de săptămână, mai ales în sezonul rece, atunci când omul se adăpostea la căldura sobei și la lumina focului – se căuta compania vecinilor, a satului chiar pentru a împărtăși grijile și a căuta sfatul bătrânilor înțelepți, în timp ce mâinile aveau ocupații utile. În casa, care găzduia șezătoria, nu venea nimeni cu mâna goală – o vecină venea cu furca-n brâu și fusul în mână, iar în buzunare cu nuci sau mere, alta aducea un vraf de plăcinte aburinde, copiii ei mai răsăriți cărând coșul cu gheme și sculurile de lână, pe care o lucrau în comun, bărbații împărtășeau experiențele de la arat, boronit, semănat, oierit și tot așa. Toți participau împărtășind noutăți, zvonuri, cântând împreună, învățând a cetera, adică se pregăteau de urât și de colindat; aici se legau prietenii, se pețeau fetele ori cel puțin se nășteau intenții de viitoare nunți, tinerii se furau din priviri și stabileau din ochi relații și tot așa mai departe – univers al vieții rurale.

Șezătoria împreună cu jocul/hora erau terenul de comunicare, de împărtășiri și de început de relații diverse. Acolo se vorbea de semințe și de semănat, de calitatea lânii pentru țesut covoare, de fete frumoase și băieți semeți, acolo se cânta și se transmitea cântecul popular, pe când degetele se activau la tors, la ales bobii, la brodat și croșetat.

Genul de „reuniune la nivel înalt pentru tors și croșetat”, adică șezătoare, nu ne aparține. Toate popoarele au căutat să ocupe lungile serii de iarnă, făcând ceva util pentru gospodărie și pentru suflet și, de preferință, împreună cu alți vecini ori săteni.

Muntenii din Elveția au inventat diferite meșteșuguri noi și au făcut din ele tradiție.

Chiar și faimoasele manufacturi de ceasuri s-au dezvoltat și apoi au prins rădăcini în regiunile muntoase ale țării. Necesitatea omului de a se ocupa plăcut de nevoile gospodărești, care cer multă răbdare pentru un procedeu monoton și lung: torsul, cioplitul în lemn ori croșetatul.

Pe măsură ce omul pleacă tot mai des departe de rădăcini ne întoarcem tot mai mult cu fața spre tradițiile populare. Azi șezătorile sunt organizate altfel, important rămânând procesul creativ și cel de transmitere către generațiile mai tinere.

Tradiția și șezătoria mă duc direct, în primul rând, la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, la numele Varvara Buzilă de mulți ani colaboratoare a acestei instituții. Prezentarea acestei Doamne – căci Doamnă este în suflet, gest și ținută – ar fi

Foto: Rodica GRIGORIȚĂ

mai corectă ca om de suflet și de inimă, veriga neobosită a lanțului culturii noastre. Ea a avut ideea creării Șezătorii Basarabia: persoane din diverse domenii profesionale, pasionate de tradiție, se adună în jurul lămpii pentru a broda cămașa cu alțiță, aliaș ia – cheia portului nostru

național. Dar și pentru a pune „lumea la cale”. Aici se învață numeroase tehnici de broderie, se elaborează scheme de reabilitare a modelelor vechi, care se găsesc fragmentar sau în bună stare în colecțiile muzeului, se deprind noi desene, se face alegerea modelului, se discută despre semnificațiile elementelor decorative de pe ii și catrințe, despre semnificația culorilor.

La sfârșit ne pomenim cu ii, care sunt inspirate din istoria de veacuri a acestui element esențial al portului național și care respectă gama cromatică în nuanțe și detalii. Sunt minunate, îndeosebi când aflăm că mâinile-autoare sunt cele ale unor medici, economiști ori chiar angajați în ministere. Aceste degete au găsit odihna la sfârșitul zilei de muncă în croșetarea tradiției vechi a țării pentru care muncesc. Fiecare semn croșetat, trăit intens de omul obosit de ziua lui de muncă ajută să se pună lucrurile la locul lor. Este tradiție și odihnă, plăcere și pasiune.

După calea lungă a creației un lot de ii a făcut drum lung din Moldova până în Elveția. Aici, la Reprezentanța Republicii Moldova pe lângă Organizația Națiunilor Unite și alte organizații internaționale au fost invitate la o serată culturală. Ambasadoarea Tatiana Molcean și echipa de diplomați au adunat lume la șezătoarea de prezentare a portului național adus din țară. Primii care au avut parte de acest spectacol au fost membrii Cercului feminin al ONU, cărora le-au fost explicate tehnica cusutului, rolul culorii, aței, desenului, modelului și numărul de ore necesar pentru a ajunge la rezultatul final.

Publicul a fost impresionat, interesat de tot ce s-a prezentat. Chiar și participanții de la șezătoarea moldovenească, care știau multe despre ia națională, au fost uimiți de dificultatea și diversitatea creației pentru o singură cămașă. Ambasadoarea Tatiana Molcean a știut să transmită cunoștințele acumulate pentru a face din prezentarea sa o adevărată șezătoare.

După un lung drum din Est spre Vest și după un popas scurt la Geneva, colecția de costume naționale a luat drumul spre Liechtenstein - stat micuț, care este și cel mai apropiat vecin al Elveției, a deschis porțile Muzeului național din capitala Vaduz pentru Moldova. Pe parcursul unei luni costumele tradiționale și cămășile cu altă rămân aici pentru a uimi și a surprinde. Este

Foto: Rodica GRIGORIȚĂ

pentru prima dată când tradiția noastră ajunge în această țară pentru o perioadă atât de lungă.

În țările nordice, ba chiar și în multe state din vestul european, costumele naționale pierd tot mai mult din vizibilitate, este rar expus la sărbători și mai rar purtat în public. În partea estică a aceluiași continent tradiția trăiește și bucuria omului este admirată și transmisă cu sfințenie. Portul nostru național în acest muzeu suscită curiozitatea străinului nu doar prin complexitatea executării reproducțiilor autentice ale costumelor, dar și prin capacitatea de a rămâne fideli culturii noastre într-o lume tot mai mondializată, în care culturile sunt diluate în superficialitate. Avem oameni capabili, avem tradiții vechi - ne rămâne să găsim mândria pierdută în drumul schimbărilor.

Foto: Cristian MANOLACHE

Vacanțe La Superlativ

Marina CUȘA

În *Vacanțele Președintelui*, Cristina Tamaș, personalitate notorie a vieții literare dobrogene, abordează o temă dragă scriitorilor sud-americieni, dar și universal-fascinată. Romanul răspunde unor întrebări de tipul: Cum se desfășoară viața unui președinte? Cum se poate accede la asemenea postură? Care este prețul ce trebuie plătit? – întrebări care au frământat întotdeauna omul obișnuit.

Viziunea Cristinei Tamaș este parodică, demitizantă, postmodernă. Niciunul dintre cei patru președinți care formează capitolele cărții nu dovedește presupusele inteligență scripitoare, rafinament, generozitate, iubire pentru popor, ci un amalgam de trăsături negative dozate diferit. Însă îi unește pasiunea exacerbată pentru putere, deriva morală, ipocrizia, dezinteresul pentru cei care i-au propulsat acolo, aspecte ce ating uneori proporții incredibile.

Un adevărat personaj și sursă de coerență a textului este vila de la Neptun, reședință de vacanță a lui Nicolae Ceaușescu, pusă și ulterior la dispoziția președinției. Somptuoasa clădire din vecinătatea mării, ornată cu obiecte luate din muzeele românești, adăpostește visurile de mărire ale celor care se cred ființe providențiale, dar și coșmarurile datorate sentimentelor de vinovăție și stresului continuu al atâtor dușmani nevăzuți dinăuntru și dinafară. Primul locatar al clădirii a devenit în lumea romanului un fel de arhetip, ce alimentează din umbră porniri dictatoriale, cât și teama unui sfârșit similar datorat furiei mulțimii. Ca în visul simbolic al Președintelui II, puterea e demonizată, inerent corupătoare și se obține printr-un pact faustic, prin care cel care o dorește trebuie să-i aducă pe oameni în pragul disperării.

Romanul *Vacanțele Președintelui* dezvăluie abilitatea Cristinei Tamaș de a descrie psihologii variate, și nu doar masculine, ci și feminine. Autoarea se oprește, cum era de așteptat, și asupra partenerelor primilor oameni din stat, conturând o galerie de tipuri de femei, fiecare cu propria dominantă. Foarte reușite sunt și scenele de intimitate a unui cuplu, scriitoarea dobândind popularitate de-a lungul anilor prin mai multe romane erotice, dintre care *Străinul de pe plajă*, tradus și în franceză, a fost editat până acum în mai multe mii de exemplare.

Vacanțele Președintelui (Constanța, Ex Ponto, 2012), iată deci un titlu de ținut minte pentru iubitorii de proză politică.

Foto: Arthur ASAN

Friulanii de la poalele Munților Măcin - amurgul unei lumi

Manuela LUNGU-MOLDOVEANU

1922. Cariera de piatră de la Greci

La poalele Munților Măcin, în inima Dobrogei, trăiește cea mai importantă comunitate de italieni din România. Dar așezarea care i-a găzduit și la formarea căreia au contribuit în ultimul secol, în mod bizar nu le poartă numele. Comuna Greci din județul Tulcea este vestită pentru că se situează la poalele Vârfului Tuțuiatu - cea mai înaltă culme din cei mai vechi munți ai țării - dar și pentru cea mai reprezentativă comunitate de italieni, care au sosit pe aceste meleaguri în urmă cu mai bine de o sută de ani.

Italianii din Greci au venit din regiunea Friuli-Veneția-Giulia imediat după Războiul de Independență, în 1878, în căutarea unui trai mai bun. Pentru că erau cioplitori în piatră, iar Dobrogea avea munți întregi de granit, au regăsit aici un adevărat Pământ al Făgăduinței, pe care s-au și apucat să-l muncească, mulți dintre ei fiind și agricultori iscusiți. Oameni harnici și pricepuți, italienii din Greci și-au croit un trai rodnic din piatră seacă. Și-au ridicat case semețe din piatră și gospodării îmbelșugate și nu au mai plecat. Au împărtășit cunoștințele lor cu localnicii, iar populația autohtonă i-a primit cu brațele deschise, învățând unii de la alții de-a lungul timpului. Și nici nu mai era drum de întoarcere în țara natală, având în vedere că regiunea din care veneau se confrunța pe atunci cu o sărăcie lucie, după cum ne povestește o italiancă get-beget, cu rădăcini în ținutul friulan, aflat la graniță cu Tirolul.

Friulanii de la Greci

Otilia Battaiola-Meragiu, președintele comunității italiene din Greci, este italiancă 100%, dar născută la Brăila. "Tata venea de la Rovigo, iar părinții mamei din regiunea Friuli-Veneția-Giulia, de la Andreis și Poffabro. Părinții mamei erau friulani, iar părinții tatălui tot italieni, dar vorbeau în dialectul veneto, care se păstrează până astăzi. Italianii din Greci și astăzi, când se întâlnesc, vorbesc dialectul veneto. Dialectul veneto este foarte aproape de limba italiană literară. Nouă ne vine mai ușor să ne înțelegem cu cei care vin din Italia și vorbesc italiana literară", povestește Otilia Battaiola-Meragiu. Președinta italienilor din Greci este mândră de rădăcinile sale, deși nu a reușit să stăpânească la perfecție dialectul matern, mult mai greoi decât cel de pe linie paternă. "După '89, italienii au căutat să demonstreze că, de fapt, dialectul friulan este o limbă veche. De-a lungul timpului, au venit persoane din Italia care

1908. Cariera Iacobdeal - friulani

femeile și bărbații, toate familiile, joia, sâmbăta și duminica. Acolo se dansa, se discuta. Bărbații jucau jocuri de societate, cărți sau biliard. Era un mic sătuc. Prima dată au venit doar bărbații și au lucrat un sezon, din primăvară până în toamnă târziu. Pe vremea aceea era destul de greu cu asigurarea traiului de zi cu zi. În Italia era sărăcie. Aici au găsit front de lucru și au lucrat în piatră. Când au văzut că e de muncă nu doar pentru un singur sezon, și-au luat și familiile și s-au mutat aici. Venind dintr-o anumită regiune, erau mai mult rude. Când au venit la Iacobdeal, au început să vină și la Greci. Carierele de aici din Greci au fost deschise de italieni.”, afirmă Otilia Battaiola-Meragiu.

Încetățeniți și împrorietăriți la Greci

Dar pentru că granitul de la Turcoaia era mai dur și se cioplea mai greu, italienii au părăsit Iacobdealul și Piatra Roșie și s-au mutat la Greci, unde granitul era mai ușor de lucrat. Au deschis

carierele de piatră și și-au așezat barăcile tot lângă zonele de lucru, Morsu și Baba Rada erau două dintre zone. O parte însă s-au așezat în sat. ”În acel moment, unii dintre ei au renunțat la cetățenia italiană, pentru că Regele Carol I i-a împrorietărit cu câte cinci hectare de teren pe italienii care renunțau la cetățenie. În felul acesta ei s-au dezvoltat din punct de vedere economic mult mai rapid decât cei care lucrau în piatră. Cei care lucrau la cariere și stăteau în barăci lucrau sezonier, lucrau perioada de primăvară-vară-toamnă, iar iarna consumau ce strângeau, pe câtă vreme cei care erau împrorietăriți au început să se dezvolte mult mai bine decât ceilalți. Au putut să-și cumpere teren, atelaje și să se dezvolte. După aceea, cei cărora le-a mers mintea au luat în antreprenoriat carierele și s-a creat chiar și o diferență socială. Cei care nu renunțaseră la cetățenia italiană nu aveau posibilitate să-și cumpere locuințe și trebuiau să mai stea prin barăci. Inițial și-au cumpărat locuințele pe numele celor care renunțaseră la cetățenie, deci exista o relație de încredere. Mulți dintre italienii care lucrau la carierele de piatră sunt stabiliți în zona respectivă, iar cei care au renunțat la cetățenie sunt în sat. Printre primii care s-au stabilit în România, la Greci, sunt familiile Vals - familie destul de numeroasă, Sachetti, Bellotto”, mai spune reprezentanta italienilor de la Greci. La început, italienii s-au căsătorit între ei, iar mai apoi au intervenit căsătoriile mixte. Acela a fost momentul în care s-au pus bazele relațiilor de bună conviețuire în interiorul așezării româno-italiene.

1930. Cariera Morsu

”De exemplu, în familiile de italieni, în momentul în care intra o fată româncă, aceasta învăța limba, iar tinerii stăteau împreună cu socrii. Româncă învăța limba ca să poată să crească copiii, pentru că în casă bunicii vorbeau în dialectul veneto. În interiorul comunității nu au existat conflicte. Nu am avut în comunitate decât o singură familie care s-a despărțit din toți italienii care au fost aici. A existat o relație de bună conviețuire, nu s-au denigrat unii pe alții.”, a conchis Otilia Battaiola-Meragiu

Biserica și școala italiană

Italianii veniți la Greci nu aveau unde să-și boteze copiii și inițial mergeau la biserica ortodoxă. Apoi și-au construit o biserică a lor. Au început-o în 1904 și au terminat-o în 1912. Preotul paroh se ocupa atât de educația religioasă, dar și de cursurile de limba italiană. Primul preot care

Granitul de Greci și cioplitorii italieni

Datorită meșteșugului stăpânit cu atâta pricepere de italieni, granitul din Greci a ajuns să fie folosit la realizarea unor mari proiecte de infrastructură, atât din țară, cât și din străinătate. De la cariere, piatra se căra cu boii până la Dunăre, era încărcată în șlepuri și se ducea în Germania. ”Statul german a consumat cea mai mare cantitate de piatră din Munții Măcinului. Aproape toate contractele le-au avut cu Germania. Stadionul de la München este făcut cu granit de la Greci, străzi din Germania sunt pavate cu piatră de la noi”, spune Otilia Battaiola-Meragiu. Ca să poată transporta mai multă piatră, pentru că era destul de anevoios cu carele, s-a construit chiar și o cale ferată. Vagonetele treceau pe strada mare, unde este situat acum centrul de informare turistică, și o luau de-a lungul coastei, pe partea din jos, traversând apoi câmpul către

Biserica în construcție

Cioplitori în piatră

a participat la construire și a slujit la biserica catolică s-a numit Gustav Müller. Pentru că se nășteau din ce în ce mai mulți copii italieni, a apărut și necesitatea unei școli. Imobilul a fost edificat prin 1928, iar aici predau profesori veniți special din Italia. În partea din față erau clasele, iar în spate locuia directorul. Profesorii erau găzduiți prin localitate. În perioada de vară, elevii mergeau cu vasul în excursie în Italia. Dascălii au predat până în pragul celui de-al Doilea Război Mondial. Când au simțit apropierea conflagrației, s-au reîntors în Italia.

Turcoaia. La începutul exploatării granitului doar italienii lucrau piatră. Apoi românii au început să meargă să-i ajute și, încet-încet, au învățat și ei secretele ciopririi și șlefuirii pietrei. ”Sunt foarte mulți români care au deprins acest meșteșug și au lucrat extraordinar de bine piatră, au devenit renumiți la fel ca și italienii. Italianii de la Greci au fost solicitați în toată România. Unde era nevoie de câte o echipă de responsabili, erau chemați italienii de la Greci. Așa se face că au lucrat la barajul Bicaz, la podul de la Giurgiu, la Șendreni”, afirmă reprezentanta italienilor. Granit prelucrat

de italienii de la Greci s-a folosit și la placarea Castelului Peleş, pe timpul regelui Carol I, a Casei Poporului, la Mausoleul Eroilor sau la Palatul CFR.

Exploatarea granitului de la Greci a fost oprită după Revoluție, prin 2000-2003, când Munții Măcin au fost declarați arie protejată prin înființarea Parcului Național. Acum se mai scoate granit doar din carierele Turcoaia și Măcin.

Carnavalul de Lăsata Secului

Comunitatea italiană din Greci are o paletă largă de obiceiuri și tradiții, multe dintre ele păstrate de-a lungul timpului. O parte însă nu au trecut proba timpului și au dispărut după cei mai bine de patru zeci de ani de comunism. "Ce

1950. Mascați la carnaval

s-a întâmplat în acea perioadă a fost că, la un moment dat, nu s-a mai dat voie să se practice anumite tradiții. Spre exemplu, carnavalul. La Lăsata Secului, aici se făcea carnavalul ca și în Italia. Se constituia un grup la nivel de comunitate, format în special din femei, care-și confecționau singure costumele și mergeau din casă în casă cu scenetele pregătite din timp", își amintește reprezentanta comunității. La italieni regăsim și originea, dar și semnificația expresiei "a-și pune cenușă în cap". "La noi se lasă sec întotdeauna

marți, nu sâmbăta. Pentru că prima zi din post se cheamă Miercurea Cenușii, la slujbă, în biserică, preotul îți pune cenușă în cap și atunci intri practic în post. Este o recunoaștere a unei perioade în care trebuie să încerci să te apropii de divinitate, să faci fapte bune și să ai un comportament adecvat. În seara respectivă, odată, toată lumea se aduna în spatele bisericii, într-o sală mare de festivități în care aveau loc diferite evenimente ale comunității. Întotdeauna preotul care slujea la biserică era și liantul comunității. Nu existau divergențe între el și enoriași. Preotul avea datoria să țină comunitatea legată. El știa tot ce trebuia să știe despre fiecare familie, îndruma, ajuta. Au fost preoți care petreceau și ei laolaltă cu cei din comunitate serile de sâmbătă, de duminică sau de joi. Prima dată slujbele au fost făcute în limba latină. Apoi în italiană și apoi în română. Preotul era însoțit întotdeauna de o soră. Doamna care îl însoțea pe preot, pe vremea mea, era pasionată de muzică. Pe atunci aveam un cor pe cinci voci. Erau foarte mulți tineri italieni cu voci extraordinar de frumoase și cântam mise în limba italiană sau în limba latină - cântece bisericești. Ne acompania cu orga. La liceu se învăța latină, iar vara preotul îi ajuta pe elevi la limba latină. După orele de religie, cei care voiau să cânte la un instrument, învățau să cânte la pian sau acordeon. Se făceau plimbări în aer liber, excursii, orientări. În cei 40 de ani de comunism s-a interzis totul: colindele, carnavalul, toate tradițiile", povestește cu nostalgie Otilia Battaiola-Meragiu. Reprezentanta italienilor din Greci susține că după Revoluție au existat încercări de reînviere a tradițiilor, însă destul de timide.

Santa Lucia, ocrotitoarea pietrarilor

La Greci se mai păstrează încă sărbătoarea Sfintei Lucia, care este ocrotitoarea comunității. "Santa Lucia este protectoarea ochilor. Italienii cioplitori în piatră se rugau la Sfânta Lucia pentru că oricând le putea sări o schijă de piatră în ochi, iar ei se rugau să îi protejeze", povestește șefa comunității italiene. Legenda Sfintei Lucia spune că tânăra din Siracuza a fost promisă unui tânăr nobil păgân. Ea însă a dorit să rămână fidelă credinței. Mama ei fiind bolnavă, a mers alături de aceasta la mormântul Sfintei Agatha, unde a promis că-și va dona toată averea și că se va dedica credinței dacă mama ei se va însănătoși. Ca prin minune, mama ei s-a însănătoșit, ea a donat averea săracilor, însă a refuzat în continuare să se mărite cu nobilul păgân. Atunci nobilul a încercat să o ia cu forța, iar ea s-a transformat în stâncă, apoi i-au fost scoși ochii. De aceea, Sfânta

Lucia apare în toate reprezentările cu o tîpsie pe care-și poartă ochii. Santa Lucia este sărbătorită în fiecare an pe 13 decembrie. Atunci se strîng laolaltă toți italienii. În sat mai sunt câteva zeci. Mulți dintre tineri au părăsit România pentru Italia, în căutarea unui trai mai bun, ca și strămoșii lor veniți acum o sută și ceva de ani în țară. Timpurile s-au schimbat. Dar italienii încearcă și chiar reușesc să mențină vie tradiția de Sfânta Lucia. Atunci, pe 13 decembrie, biserica catolică din Greci redevine un centru național al credinței și se umple de italieni veniți din întreaga țară. Copiii italienilor din localitate, plecați în diferite locuri ale țării, revin la Greci pentru a sărbători alături de familiile lor. „Au plecat, dar de Crăciun, de Paște și de Sfânta Lucia se întorc acasă, iar biserica este din nou plină”, mărturisește reprezentanta comunității. Aceste reuniuni se organizează cu sprijinul Asociației Italianilor din România - RO.AS.IT., care sponsorizează evenimentele și serbează împreună cu italienii din Greci. Atunci localitatea redevine ceea ce a fost cândva - cel mai reprezentativ cămin al italienilor din România.

„Pe vremuri se organizau mese la care se mâncau broaște, erau o delicatessă. Au dispărut pentru că se adunau de pe derea cu grebla în perioada de iarnă. Din cauza frigului nu se puteau mișca atît de repede și erau prinse mult mai ușor”, își amintește zâmbind Otilia Battaiola-Meragiu. De Sfânta Lucia se mai mănîncă „pasta asciuta” - paste făcute în casă, cu sos special, din carne, și cu foarte multe condimente specifice.

Gastronomie mediteraneană

„Când au venit italienii, au adus cu ei și foarte multe condimente, salvia, rozmarinul, în special salvia, care era nelipsită. Fiecare italian avea în curte rădăcina de salvie. Sau veneau și cu un fel de salată amară - radicchio, care se aseamănă cu cicoarea. Fiecare o cultiva în grădină, este o plantă bienală, este prima salată care crește primăvara”, afirmă șefa comunității. Una dintre cele mai vestite salate este cea cu ouă și carne de porc. „De la porc luau gușa, o tăiau bucățele și făceau jumări pe care le amestecau cu radicchio, cu ouă fierte tari, cu oțet și cu mămăligă. Mămăliga trebuia coaptă bine. Dacă nu mirosea a copt, însemna că nu era gata. Polenta (n.r. mămăliga) era pregătită timp de mai bine de o oră”, dezvăluie Otilia Battaiola-Meragiu.

Provenind dintr-o țară mediteraneană, italienii au avut o gastronomie aparte, mâncau foarte multe legume. Veniseră cu foarte multe soiuri de fasole, pe care le cultivau și la Greci. Fiecare soi era întrebuițat pentru un anume fel

de mâncare.

Prelucrarea porcului era un adevărat ritual, păstrat cu sfințenie și împrumutat și de români. Din carnea de porc făceau foarte multe preparate - o diversitate culinară nemaiîntîlnită până atunci în comunitate, la români. După 13 decembrie, italienii constituiau mai multe echipe care mergeau din casă în casă, acolo unde era nevoie, și se ocupau de tăierea porcului. Scoteau osânza pentru mușchiul țigănesc și apoi făceau cârnați - luganica, sângerete și salam făcut din cea mai bună carne și mațe de porc sau de vită. Făceau cantități mari, care erau păstrate până vara și din care își luau pachet la muncă, în carieră. Făceau mujet - preparat din șorici de porc fiert și dat de două ori prin mașina de tocat cu toate resturile care rămăneau de la porc. Era o delicatessă și era folosit pentru sarmale, tocană de cartofi sau minestrone - ciorbe groase de legume și paste, toate aseasonate cu mujet pentru un gust special. Rețetele au fost apoi împrumutate și de români. Iarna toate preparatele din porc se atârnavă pe niște bare, și tot acolo se găseau și niște cârnăciori mici, câte unul pentru fiecare copil al casei.

Scarpeți, canțonete și bocce

Femeile italiene sau româncele din familiile mixte erau casnice, stăteau acasă și aveau grijă ca atunci când venea soțul de la carieră să

Fete în costum tirolez

Scarpeți

Talpă și scarpel

găsească tot ce avea nevoie: mâncare, confort și apă caldă. Pe lângă casă și gospodărie, ele se ocupau și de educația copiilor. Nu aruncau niciun obiect vestimentar, iar în perioada de iarnă le refoloseau. Tăiau bucăți din obiectele de îmbrăcăminte, așezau cârpă peste cârpă, iar apoi treceau fierul de călcat pentru a le presa. Cu ajutorul unui instrument denumit scarpel, decupau apoi o talpă după mărimea piciorului și, cu multe și mărunte împunsături de ac, făceau scarpeți. Denumirea provine desigur din italiană, de la scarpa/ scarpetta - pantof/ pantofior.

Otilia Battaiola-Meragiu povestește că în 1948 le-a fost retrasă cetățenia italiană tuturor italienilor care nu renunțaseră până atunci la cetățenie. „Acest fapt s-a petrecut în mod samavolnic. Actul acesta, al statului român, nu a fost recunoscut de statul italian și atunci, și eu, după 1989 am putut să îmi recâștig cetățenia. Eu și fetele mele”, povestește reprezentanta comunității italiene. Mai adaugă că nu a dorit să rămână în Italia, a mers în vizită, dar nu a rămas acolo. Cum nici alți italieni, care și-au construit case de granit la Greci nu au mai vrut să plece. Comuna, formată dintr-o singură localitate, numără în prezent peste 5.000 de persoane. Misterul denumirii Greci a așezării cu cei mai mulți italieni din țară ar putea fi explicat prin prezența în zonă, în secolul XVIII, a negustorilor greci veniți pentru comerț în zona brațului vechi al Dunării. În veacul următor, zona a înflorit datorită meșteșugului italienilor. Meseria lor era nouă

și bine plătită. Specific pentru localitatea Greci este că toate casele și gardurile sunt pe fundație de piatră. Au fost făcute cu granit. „Familia Vals a construit o casă exact ca în regiunea de unde veneau. Este situată lângă biserica italiană și în ea locuiau trei familii. Porțiunea din mijloc este din piatră, cu pivnițe din piatră. Locuiau acolo doi frați și încă o rudă”, rememorează reprezentanta friulanilor din Greci. La sfârșit de săptămână, această casă, ca de altfel orice cămin de meșter italian, răsună de cântonete, se organizează seri de dans. Italienii luau toamna un butoi de vin și în fiecare sâmbătă se reuniau la câte un meșter acasă: bărbații jucau jocuri de societate, iar femeile aduceau salam, prăjituri și alte preparate italienești și pregăteau masa. Aceste petreceri se țineau iarna, când nu se lucra la carieră, iar familiile meșterilor pietrari se reuniau acasă la câte unul dintre ei pentru întâlnirile de socializare. Cântau mereu cântecele care i-au însoțit din Italia pe tărâmul românesc, dansau, discutau, iar bărbații jucau loto. La sărbători, fetele îmbrăcau costumul tirolez, specific și regiunii Friuli, având în vedere faptul că se învecinează cu Tirolul austriac. Ca divertisment, italienii jucau un fel de bowling cu bile de oțel, jocul se numea bocce. „Tot timpul între români și italieni a existat un respect. Poate au mai existat niște divergențe din cauza fetelor, care erau plăcute și de tinerii români și de italieni, dar atât.”, a adăugat Otilia Battaiola-Meragiu.

Foto: Arthur ASAN

Foto: Loredana COJOCEA